

Н.А. РАУПОВА

МЕҲНАТИ БАДЕЙ

Китоби дарси таълимоти умуми барои синфи 2

Алматы

 «Атамұра» – «Жазушы» баспасы 2017

УДК 373.167.1
ББК 85.7
Р 21

Вазорати Таълим ва Фаннии Ҷумҳурии Қазоқистон
тасдиқ намудааст

Ба нашри тоҷикӣ нашриёти «Жазушы» тайёр кардааст

ШАРТҲО ИФОДАҲО

– фикр карда ҷавоб бидеҳ

– худат иҷро кун

– таҷриба гузарон

– нигоҳ карданро омӯз

– эҳтиёт бош!

– инро бихон шавқовар аст

– дар дафтари кори амалро иҷро кун

– Маълумотро дар интернет пайдо кун

– ҳайати достони

– лоиҳаи бо ҳамроҳи падару модарон

Раупова Н.А.

Р 21

Меҳнати бадеӣ: Китоби дарси таълимоти умуми барои синфи 2 / Н.А. Раупова. – Алматы: «Атамұра» – «Жазушы», 2017. – 128 саҳифа, расмдор.

ISBN 978-601-200-589-9

УДК 373.167.1
ББК 85.7

ISBN 978-601-200-589-9

© Раупова Н. А., 2017

© «Атамұра», 2017

Төжик тилине «Жазушы» баспасында аударылды, 2017

Дӯсти азиз!

Ту дар ин сол акнун сайр мекуни ба олами аҷоиботи санъати моҳирони фани «Меҳнати бадеӣ». Донише ки дар синфи 1-ум гирифти акнун барои иҷро кардани нақшҳои сураткаши ба ту ёри мекунанд. Ту бо мавзӯҳои нав шинос мешави «Гӯшаи ватани

ман» () «Муҳити атроф»

(). Акнун бисёр равиши расмкаши ва ҳунароҳои иваз ва сохтани қоғазро, ва санъати маводҳои табиатро бо донишу фаҳмиши худ меомӯзи. Имсол бисёр лоиҳаҳои шавқоварро бо ҳамроҳи падару модарат анҷом медиҳи ().

Ба ту муваффақият дар корҳои эҷодӣ тат!

ҲАМА ДАР БОРАИ МАН

БА ЁД МЕОРИ ДАР ВАҚТИ

ОМУХТАН ДАР ИН ҚИСМ:

- зоҳири одамҳо дар шакли умуми;
- ба чи фарқ мекунанд одамҳо аз ҳамдигар;
- расм чист.

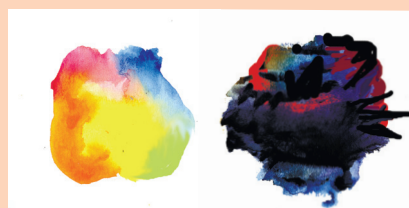
МЕДОНӢ:

- қиёфасозӣ чист;
- қиёфасози чӣ тавр кайфиятро иваз мекунад;
- рангу нақш чӣ тавр ба кайфият алоқаманд аст.

МЕОМЎЗӢ:

- муаян кардани кайфият дар намунаи анвоъи ранг;
- шакл додани чехра дар кайфияти гуногун бо ёрии қиёфасози рангу нақш;
- тайёр кардани албоми сураи ва ороиши он;
- талаффуз кардани истилоҳи нав ба забонҳои англисӣ, қазоқӣ ва русӣ.

КОЛЛАЧ
КОЛЛАЖ
collage

МЕНИГАРӢ:

- сохти расми рассомони машҳур;
- расми кашидаи ҳамсолони ту.

ДАР СИНФИ ЯКУМ ОИД БА ЗОҲИРИ ОДАМ ЧӢ ОМУХТИ?

1. Ту аз дигар одамҳо бо чӣ фарқ мекуни?
2. Нақши чеҳраҳои одамҳоро баён кун.

Ба ин расмҳо нигоҳ карда ба ёд биёр чӣ тавр фарқ мекунанд одамҳо аз ҳамдигар. Фарқи онҳоро бисёртар номбар кун.

Қамтар шифоҳи баён кун дар яке аз мавзӯи: «ман яке аз теъдоди миллиони мардум дар сайёраи замин ҳастам» ё инки «ман ниҳоятдараҷа на монанди ҳама». Бисёр ба шакл додани зоҳири худ эътибор бидеҳ.

ИН ҚОИДАҲОРО ДАР ЁД ДОР!

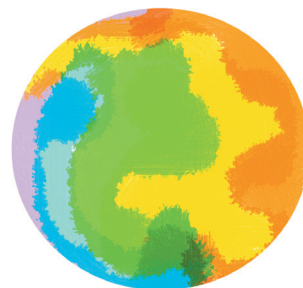
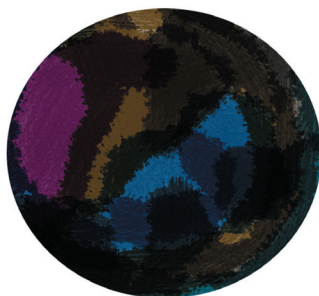
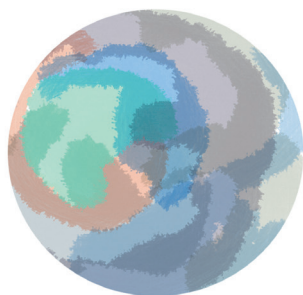
- Қорро бо иҷозати муаллимон сар кун. Қоратро манъ кун вақте ки муаллим ба ту муроҷиҳат мекунад.
- Дар вақти кор бо асбобҳои тезу бурро бо дустонат гап назан.
- Аз асбобҳои ки қоидаи истифодаи онро наметодони худдори кун.
- Асбобҳои муаян шударо истифода бар.
- Бо асбобҳои носозу кунд кор нақун.
- Дар вақти кор асбобро чуноне ки муаллим нишон дод ба дастат гир.
- Асбобу таҷҳизоти кориҳо дар ҷойи муаян-шуда нигоҳ дор. Асбобҳои кориҳо бетартиб нигоҳ мадор.
- Баъдаз анҷоми кор ҷойи қоратро тамиз кун.

КАЙФИЯТРО БО РАНГ РАСМ МЕКАШЕМ

Ранг метавонад кайфияти одамро баён кунад.

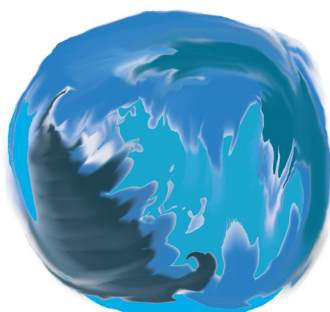

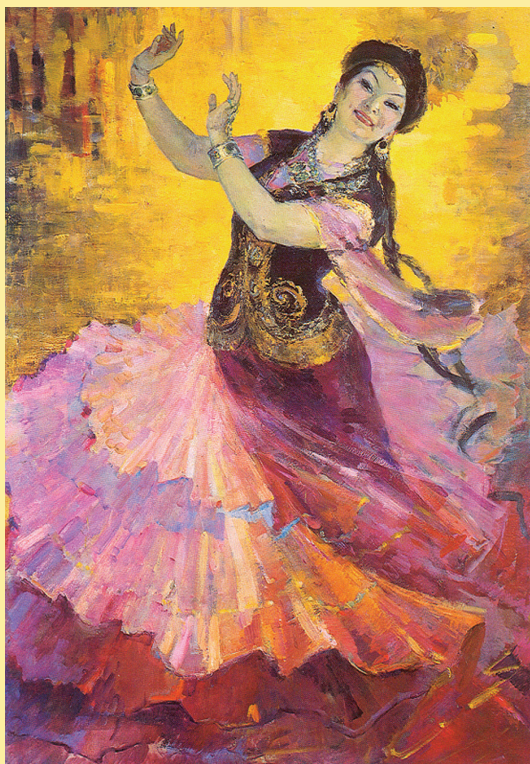
Омезиши якчанд рангҳоро **анвои ранг** меноманд.

1. Гузариши ҳар як давра ва муайян кардани кайфият.
2. Қадом таркиби рангҳоро метавони ранги хушҳолӣ баён кунӣ? Ғамгинаш чӣ хел аст? Хашмгинаш чӣ хел аст?
3. Қадом анвои ранг ба кайфияти одии ту бисёр муносиб аст?

Анвои ранги дигар мувофиқи кайфият дигар аст.

Г. Исмаилова.
Валси қазақй

Г. Исмаилова.
Ақтоқти

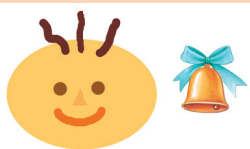

1. Бо диққат ба ин ду расми Г. Исмаилова нигоҳ куну кайфияти ҳар як қаҳрамонро баён кун.
2. Ранги ҳар як расмро баён кун.

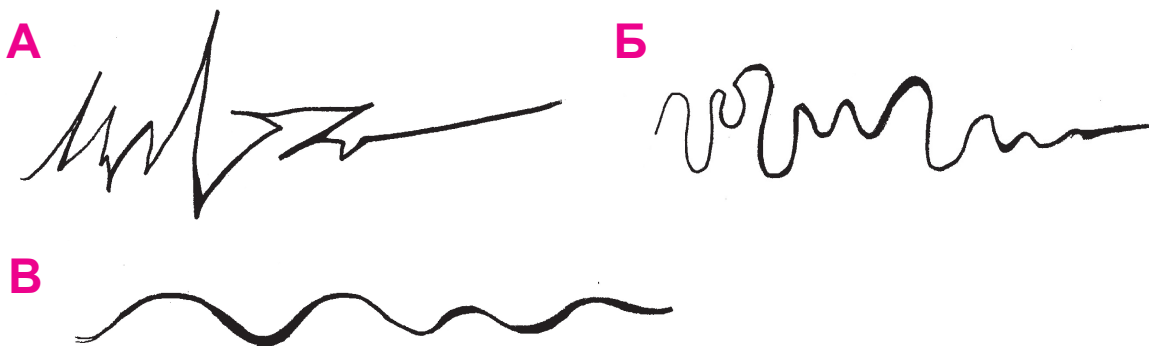
Ба баён кардани ҳар як ранги кайфият бовари ҳосил кун. Бо ранг расми кайфияти худро бикаш ва расмро ба аҳли оилаи нишон бидеҳ. Ба ёрдами ранг кашидани расмро фаҳмон. Оё метавонанд оилаи ту кайфияти туро аз руи расми кашидани ту муайян кунанд?

БА ХАТ КАЙФИЯТРО РАСМ МЕКАШЕМ

Хат ҳам ба монанди ранг метавонад кайфияти инсонро баён кунад. Хатро метавонем бо қалам, фломастер, бўр ва ранг бикашем.

1. Муайян кардани ҳолати кайфият бо ин хатҳо. Кадом аз ин хатҳоро ором ва нарм гуфтан мумкин?
2. Кадом аз инҳоро хашмгин ва тунд гуфтан мумкин аст? Кадомашро босуръату хушҳол гуфтан мумкин аст?

Асари бадеиро мешавад бо хатҳо сохтан. Ин тавр асарҳо беҳтар аз хулқу кайфияти инсон баён мекунанд. Оид ба ин асари хатти фаҳмишатро баён кун.

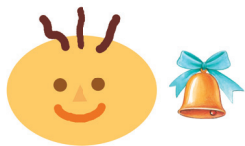

1. Кайфияти ин одамҳоро баён кун.
2. Чӣ чиз василаи асосии баёнкунандаи ин расмҳо аст?
3. Оё рассом тавонист ба ёрдами хат кайфияти одамҳоро ҳавола кунад?

Ба баён кардани хат кайфиятро бо-вар ҳосил кун. Дар давоми рӯз чи тавр тағйир ёфтани кайфиятатро ба ёд ор. Бо ёрии хат онро тасвир кун. Бигзор оилаи ту бо хати хулқ чи тавр будани кайфияти туро муайян кунанд.

АНВОЪИ ХАТ ВА КАЙФИЯТ

Чехраи инсон вобаста ба қиёфа иваз меёбад. Ҳаракатҳои таъсирноки мушакҳои руйро *қиёфа* меноманд. Қиёфаи одам вобаста ба кайфияти он аст.

Вақте, ки одам механдад чашмҳои он ҷамъ ва лабҳои он васеъ мешаванд. Одами хушхолро даҳонаш ҳамеша боз мегуянд.

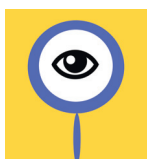
Вақте, ки одам дилтанг мешавад кунҷи даҳони он ба поён ва абруҳояш ба боло мераванд. Ин тавр ҳолати абруҳоро, «абруҳои бебақо» мегуянд.

Вақте, ки одам нороҳат мешавад чашмҳояш ғалқа даҳонаш ҷамъ ва абруҳояш бо ҳамдигар мерасанд дар миёни он очин пайдо мешавад.

Ту чи тавр ҳолати хулқи ин одамро баён мекуни? Қиёфаашро баён кун.

1. Расмҳои кӯдаконро тамошо кун.
2. Қиёфаи кайфияти онҳоро баён кун.

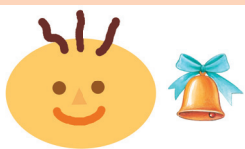
Чеҳраи бо кайфият ва қиёфаи гуногунро метавонем ба монанди ин чеҳраҳо тасвир диҳем:

Кӯшиш кун то шакли чеҳраи худро ба оина нигоҳ карда ба се намуд кайфият тасвир кун: хушхол, ором, ва тааҷҷубомез ғамнок ёки хашмгин он расмро бо ҳамроҳи дӯстонат муҳокима кун.

Зоҳират ба кайфиятат чӣ таъсир кард?

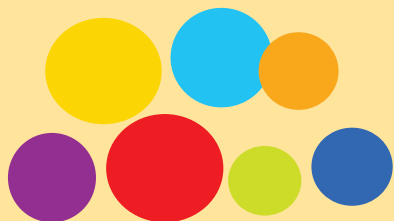
Чӣ гуна буданатро бештар дӯст дори?

КАШИДАНИ ПАЙКАРИ КАЙФИЯТ

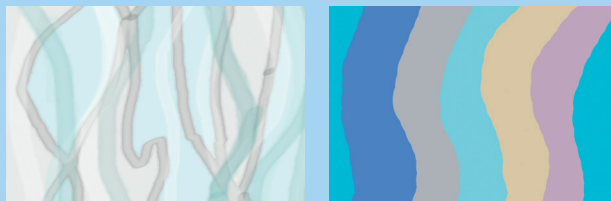
Барои пайкари хушҳоли аз рангҳои сурх, сабз, ва бунафша истифода мебарем.

Кайфияти қиёфаи одами хушхолро хати ҳаракатдиҳанда нишон медиҳад.

Аз пайкар ва автопайкар чӣ медони ба ёд ор.

Ин хатҳо ба кайфияти ғамгин мувофиқат мекунад. Хатҳои тунду шикасташуда ба инҳо метавонанд илова шаванд.

Барои пайкари кайфияти ғамнок бештар рангҳои бунафши паст, кабуд ва береза мувофиқат мекунад.

Барои нишон додани пайкари бо кайфияти ғазаболуд аз рангҳои бунафша, сиёҳ, сурх истифода мебарем. Барои баланд намудани ранг метавонем бештар рангҳои гарму дурахшонро илова кунем.

Хатҳои тунду бо шиддат кайфият ва қиёфаи одами ғазаболудро нишон медиҳанд.

1. Бо диққат ба пайкарҳо нигоҳ карда кайфияти қиёфаи нишон додашударо баён кун.
2. Маҳсулоти таъсирбахши дар пайкарҳо истифода шударо номбар кун.

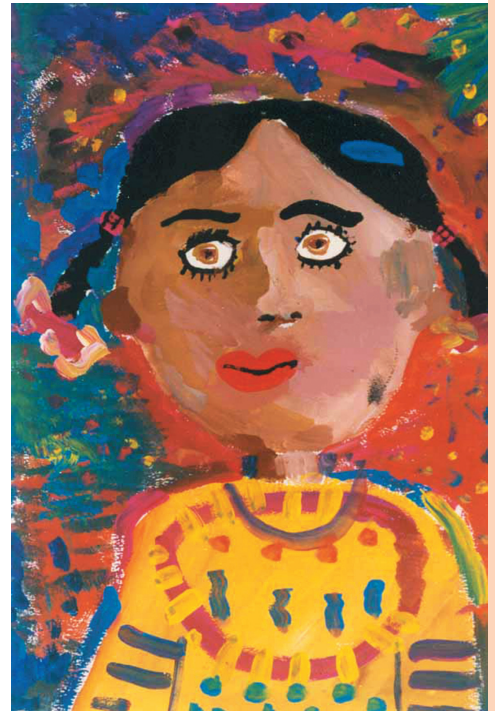
Дар интернет оид ба таърихи пешрафти пайкар маълумот ёфта онро дар тақдимот истифода бар.

ТАРЗИ СОХТАНИ ПАЙКАР

Дар пайкар аз рангҳои **гуаш** ва **акварел метавони** истифода бурдан. Шахсан дар интихоби ранги қиёфа барои нишон додани кайфият диққат бидеҳ.

Ту метавони **пайкарро** бо **туш** тасвир куни. Махсус ба шакли хати кайфият эътибор бидеҳ.

Рассоми Румӣ Арҷиболдо Дҷузеп-пе дар асри 16 умр ба сар мебурд. Ӯ бисёр пайкарҳои бо нусхаи асли сохтааст. Ба ин пайкар нигоҳ карда ғайриодди набуданаширо баён кун.

ПАЙКАР БО ТАЧҶИЗОТИ КОЛЛАЧ

Сохтани пайкар бо таҷҳизоти **коллач** Хеле шавқовар аст. Ў ҳамчун аппликатсия иҷро мешавад. Фақат дар як коллач маводҳои ҳархеларо истифода бурдан мумкин аст.

Аз қоғазҳои ранга ҷурналҳо ва маводҳои табиӣ коллач бисоз. Метавони барои чеҳраи интиҳоб кардаат қисмҳои онро бигзори. Шакли бинӣ чашм абру ва даҳонро метавони ҳаргуна иваз кунӣ. Кайфияти қиёфаи гуногуну таъсирбахшро ҷустуҷуй кун. Ранги қиёфаро фикр карда коллач эҷодкун.

1. Кайфияти писарбачаро дар ҳар як пайкари коллач баён кун.
2. Дар ин пайкарҳо кайфияти шакли қиёфа чӣ вобастаги дорад?
3. Қиёфаи писарбачаро нақл кун.

коллач
коллаж
collage

ХЕЛИ ҚОҒАЗИ ГУНОГУН

Қоғаз барои одамӣ чӣ қадар аҳамият дошатанаширо фикр кардӣ? Ҳарӯз ту дар қоғаз расм мекаши ва менависӣ ёки ягон чиз месозӣ. Рӯзномаю китобро дар қоғаз чоп мекунанд. Ҳарӯз дар мағозаҳо қоғазро барои борпечони истифода мебаранд.

1. Боз дар кучо қоғазро истифода мебаранд, мисол ор!
2. Оё медонӣ қоғазро аз чи месозанд?

Таркиби баъзе қоғазҳоро омӯз.

● Қоғазро баробар дуқат кун. Оё ба осонӣ дуқат мешавад? Оё хати дуқат шударо нигоҳ медорад? Гилемчаи резини муши компютерро ҳаракат кун то дуқат куни. Ба гилемча чи ҳолат руйдод? Хулоса барор.

● Қоғазро бо даст ғичим кун, ҳаркат кун то онро рост куни. Ба он чи ҳолат руй дод? Акнун гилеми резиниро ғичим кун. Оё зоҳири он тағйир меёбад? Хулоса барор.

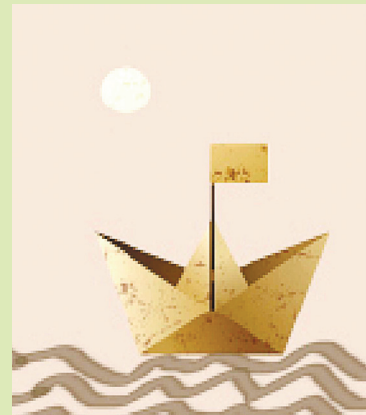
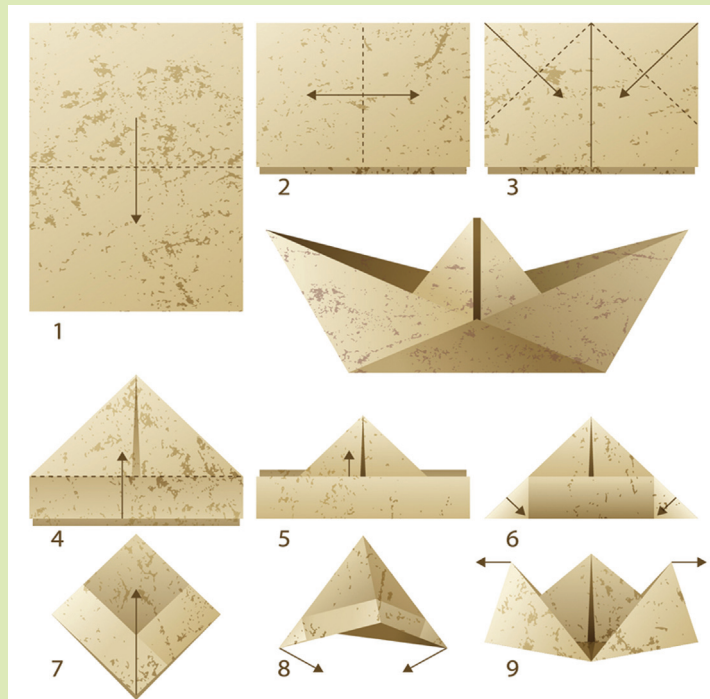
Қоғаз ба осони ҳолати худро тағйир медиҳад. Як саргарми аст бо дастони худ аз қоғаз ягон чиз сохтан. Пеш аз як чиз сохтан дониши худро истифода бар оид ба таркиби он.

ТАҒЙИРОТ ДАР СОЗИШИ ТЕХНИКА

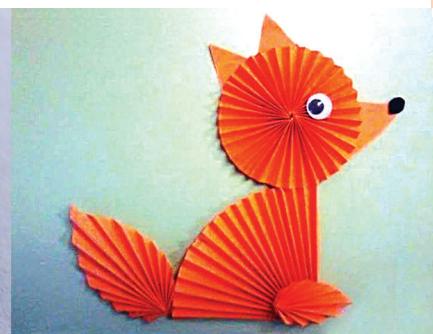
Ба ёд ор ту дар синфи якум бо ҳунари ориг шинос шуда буди. Чи гуна шавқовар аст? Чи гуна маводҳо истифода мешаванд барои сохтани ориг?

УСТОЙИ КИШТИСОЗИ

Бо диққат ин нақшаро нигоҳ кун. Мустақилона метавони худат харгуна киштиҳо бисози.

ИН ТАҒЙИРОТ ДАР ТЕХНИКАИ ОРИГ ҲАМСОЛОНИ ТУ АНЧОМ ДОДАНД

БАРОИ ПАЙҚАР АЛБОМ МЕСОЗЕМ

Барои сурату пайкарҳои ту албом лозим аст. Онро бо дастони худ сохтан мумкин аст. Сохтани санъати ороиши албоми шахси ёки оилави **скрапбукинг** меноманд. Бигзор хонаводат ба ту дар ин кор ёрдам кунанд.

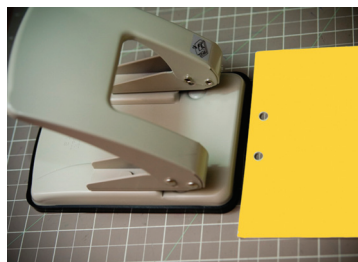
Дар аввал як албоми майда месозем. Бигзор дар он 8–10 саҳифа бошад.

Барои ту лозим аст: картони ғафси ҳар ранга, қайчи, ҷадвал, ширеш, тасмаи абрешими ёки таноб ва дарафш.

Картони рангаро як андоза бибур масалан 15–20 см. Аз кунҷ ба тарафи чап ва ба дарози чен кун ба масофаи 2–3 см баъд бибур. Як хати борики амуди каш. Баъд бо ҳамин хат аз боло то масофаи 8 см чен куну нуқта мон. Ба масофаи 4 см ба суи поён як нуқтаи дигар мон. Ҳамин тавр дар ҳар як варақ анҷом бидеҳ.

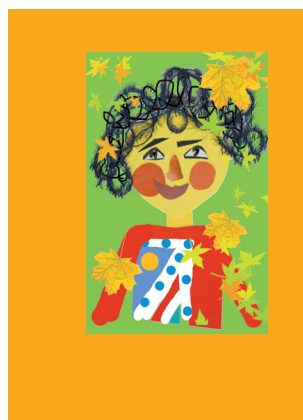
Аз як кас бипурс то қоғазро аз ҷойи нишон додашуда шикоф кунад. Қоғазҳоро чун ҳалқа чамъ кун. Ба шикофаҳо ришта ё ки тасма гузарон. Бантикро бибанд. Саҳифаи аввал муқова мешавад уро бояд ороиш дод. Барои ин аз қоғази боқимондаи картон ҳаргуна шакл бибур. Аз боқимонда мувофиқи табъи худ расм бисоз. Барои албомро ороиш додан аз қисмҳои буридашуда истифода бурдан мешавад.

НАМУНАИ ОРОИШИ МУЌОВИМАИ АЛБОМ

АЛБОМИ ЯКУМИ ТУ ТАЙЁР ШУД!

Акнун метавонем сурату расмҳои майдаи туро дар албом ҷойгир кунем. Дар ҷи намуд қоғази ранга мешавад расмро часпондан. Дар ёд дор ки ҳар як ранг кайфияти хоси худро дорад. Бубин кайфияти пайкар ба саҳифаҳои албом мувофиқат мекунад. Ҷавоби муфассал бидеҳ. Метавони сурату расмро дар ҳар як саҳифа бичаспони. Барои пайкарҳои ки дар оянда месози камтар ҷойи холи бимон. Ба фикри ту бо ҷи метавон саҳифаи албомро ороиш дод.

МУҲОКИМА, НАТИҶА ВА ТАҚДИМОТ

1. Қори худро оид ба сохтани пайкарро баён кун.
2. Боз чи намуд ақида ва эҳсосот метавони илова куни.
3. Тасаввур кун ки чи мехости зи кори худ нишон диҳи: чунки ту – шумораи миллиони одамҳо ёки ту – шахсияти хос ҳасти.
4. Оид ба сохти техникаи кори худ баён кун.

Пайдоиши пайкар хеле куҳна аст. Як кумин шакли одамро бидуни ранг сохта буданд. Инҳо сангҳои хеле калон аз даври фиръавнҳои Миср буданд.

ЗАХИРАИ ИЛМУ МАҲОРАТ

1. Чӣ будани қиёфасозиро муайян кун.
2. Қиёфасозӣ бо кайфияти одам чи алоқа дорад.
3. Оё метавон бо воситаи хат ва шакл қиёфаро сохт?
4. Оё аз ин қисм ягон чизи навро донистед? Чиро омӯхтед?

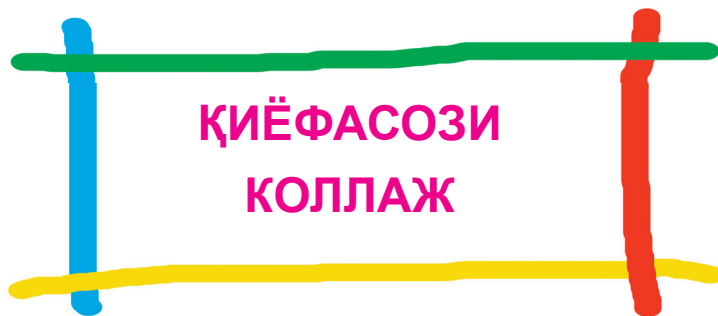
Пинтуриккҳо.
Пайкари писарбача

Д. Касимов. Айсулу

1. Ду портретро муқоиса кунед.
2. Расми ба шумо маъқул шударо тасвир кунед.

ОИЛА ВА ДЎСТОНИ МАН

БА ОМУХТАНИ ИН ҚИСМ БА
ХОТИР МЕОРҲ:

- Натюрморт чист.

МЕОМУЗҲ:

- сурфа чист;
- анъанай сурфай халқи қазоқ;
- дар сурфай идонай халқи қазоқ чи мемонанд;
- натюрмортро чи тавр сохтан;
- плановост ва композиси чист.

МЕОМУЗӢ:

- сохтани натюрморт бо истифодаи якчанд лоиха;
- сохтани доираҳои зебо барои дастпоккун;
- талаффузи истилоҳоти нав бо забонҳои қазоқӣ, русӣ ва англисӣ.

МЕБИНИӢ:

- асарҳои рассомон дар мавзӯи «Оила ва дӯстон»;
- натюрморт кӣ ҳамсолони ту эҷод кардаанд.

натюрморт
натюрморт
still life

СУРФАИ ҚАЗОҶИ

Халқи Қазоқ хеле меҳмоннавоз аст. Пешвози идро дар ҳар як оила дӯст медоранд. Барои ҳамин дар фарҳанги халқи Қазоқ сурфаи идона ки барои меҳмон омода мекунанд аҳамияти хосса дорад. Соҳибхона бо ҳиммати баланд бо таъомҳои милли меҳмонро пешвоз мегирад. Таомҳоро дар асбобҳои дорои нақшу ниғори милли пешкаш мекунанд.

1. Кадом идҳоро шумо бо оилатон пешвоз мегирид?
2. Чӣ намуд хурокиҳо дар идҳо омода мекунед?
3. Оё турам дар омода кардан иштирок мекуни?

А. Галимбаева. Натюрморт

Сари сурфа нишастани халқи қазоқ аз чой нуши сар мешавад. Бо ҳамроҳи, чой шир, меваи хушк, мағз ва бурсоқ медиханд. Бидуни инҳо ягон сурфаи халқи қазоқ намешавад. Меҳмонҳои бо арзишро ба бурсоқ меҳмони мекунад.

Бо пластилини сурху ранги равшан шакли бурсоқ соз. Чудоғона шаклашро бисоз. Аз кадом ранг истифода бурдан беҳтар аст? Бурсоқи сохтаатро дар руйи ғазо гузор ва ғазоро дар руйи дастпокуни аз қоғази ранг сохта шуда гузор. Ба ростӣ хеле зебо сохта шуд?

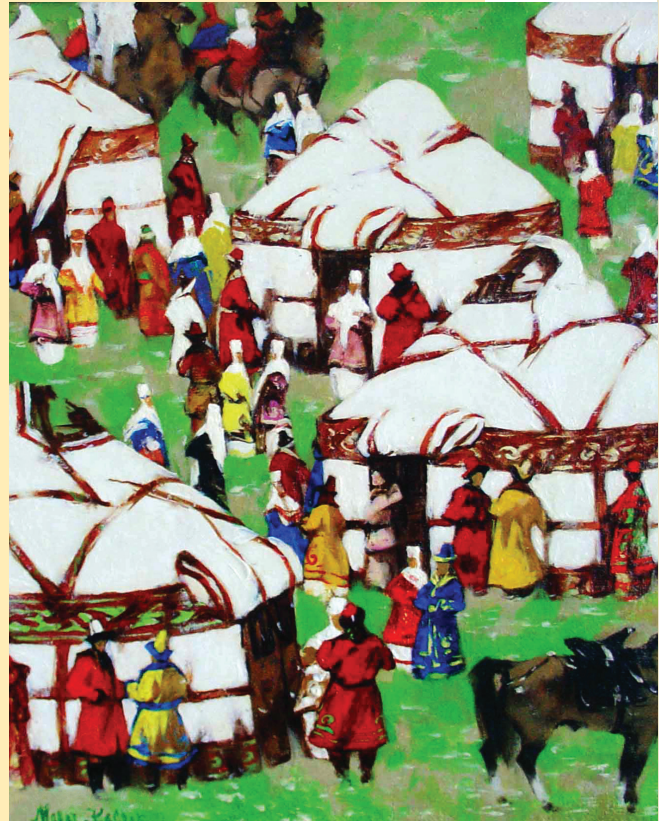
Дар сурфай идона аз ҳамагуна таъомҳо мегузоранд. Аммо таоми нахустин ин гушт мебошад. (яъне гушт бо қазоқи)

Барои меҳмони пуршараф сари гусфандро пешниҳод мекунанд. Ӯ бояд гушти калларо ба дигарон тақсим кунад. Лизо ҳар як узви калла вазифаи махсус дорад. Пешонии ин қисм барои мардон ҷоғро барои занҳо гуши чап барои ҷавонон гуши ростро ҳамчун нишонаи омад барои соҳиби хона мегузоранд.

М. Бекеев.
Чойи саҳари

М. Каспак. Ид

1. Ду расми рассомони Қазоқистонро муқоиса кун. Бо ҳам умуман чи алоқа доранд. Ва бо чи аз ҳамдигар фарқ мекунанд?

2. Оид ба сурфаи қазоқ камтар баён кун.

3. Байноти ту бояд хеле шавқовар бошанд ва маълумоти иловаро дар шабакаи интернетии ҷустуҷуй кун. Дар тақдирот ба дигарон шарҳ бидеҳ.

КОМПОЗИСИЯ НАТЮРМОРТ. ПЛАНОВОСТ ДАР КОМПОЗИСИЯ

1. Чӣ будани натюрмортро ба ёд биёр.
2. Дар натюрморт чи метавонад инъикос гирад?

Акнун як таҷриба мегузаронем ки чи тавр
ҷисмро барои натюрморт гузоштан лозим.

Композитсияи 1. Ҳар се ҷисм
дар як сафанд. Намоиши ин
тавр натюрморт шавқовар нест
чун ҷойгиршаваии ҷисмҳо
якшакл ва беҳаракат аст.

Композисияи 2. Бубин
ҷисмҳои кӣ дар ҳархел ҳолат
ҳастанд як ҳолати амиқро таш-
кил медиҳад.

Вақте ки ҷисмҳо дар ҷойҳои
гуногун ҷойгир ҳастанд инро
лоиҳаи композисияви мегуянд.

Композицияи 3. Ҳарсе қисм чун дӯст шуда ҷамъ омаданд. Чойнаки калон чун як дӯсти меҳрубон дӯстони майдаи худро пиёла ва таъомро ҳимоя мекунад. Таъом пушти дӯстони бузурги худ паноҳ бурдааст ва пиёла бошад бо бовари дар паҳлӯи онон истодааст.

Ба ин эътибор бидеҳ ки пиёла ба осони пеши чойнаку таъом истода пеши онҳоро маҳкам кардааст. Қисме ки дар пеш нақш дорад қисмҳои ки дар ақиб нақш дорандро бибанданд, на инки баръакс.

Барои читавр беҳтар сохтани композицияи натюртмордро худат хулоса барор.

БАРОИ НАТЮРТМОРТ АНДОЗА ИНТИХОБ МЕКУНЕМ

1. Чй будани андозаро ба хотир биёр.
2. Чй намуд андозаҳоро медонӣ?

Супориши интихоби андозаи композиция ба рассом интихоби андозаи ҷисмро мефаҳмонад. Барои бовари ҳосил кардан нақши ҳамон натюртморт нигоҳ куни мефаҳми ҳамоне ки дар кампютер дуруст-карда шудааст. Сохти амудии ҷисм шакли онро мекашад, ҳолати уфуқии он ба паҳни мекашад. Барои қолибнок омадани расмҳо дуруст андозагир ҷойгиршави ҷисмро ки дар ҳолати додашуда ба инобат гир.

НАТЮОРТМОРТРО МЕКАШЕМ ВА ОРОИШ МЕДИҲЕМ

Дар мавзуи «Сурфаи идона» Субҳонаи ман» расми натюртморт каш.

Пеш аз кашидани расм якчанд ҷисмро дар як қатор бимон. Агар композисия мувофиқи ҳолат набошад онро иваз кун. Дар кунчи миз бо масофаҳои гуногун ҷисмҳоро гузоред. Онҳоро бо гуруҳҳои ҳайратангез якҷоя кунед. Ташхис кун кадом композисия беҳтар дида мешавад.

Барои композисия сохти мавриди назарро интихоб кун. Оид ба кайфияти натюртморт фикр кун. Ранги гамма ва техникаи онро интихоб кун. Расми натюртмортро бикаш ва ҷисмҳои шакл гирифтaro ороиш бидеҳ.

БАРОИ ДАСТПОКУНҲО ҲАЛҚА МЕСОЗЕМ

Вақте ба хона меҳмон меояд сурфари бо ҳаргуна асбобҳои хурокхури ороиш медиҳанд ва ҳамчун дастпоқунҳо. Барои дастпоқунҳо хушро тофтанишон ба намуди оҳалқаи чун оҳани, резин ва фарфори шакл медиҳем. Ин намуд ҳалқаҳоро метавони бисози.

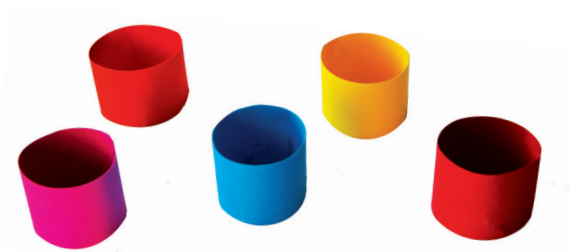
Барои ту лозим мешавад: картони рангии тунук, қайчи, ҷадвал, ширеш, ва фломастери ранга.

ДАВОМНОКИИ КОР

1) Бо ҷадвал чен карда 5 хатча аз картони ранга ба андозаи 5 см то 15 см бибур;

2) Дар хатча то 1 см ширеш бимол; онро дар ҳалқача бичаспон;

3) Бо қалами одди дар қоғази ранга барои ороиш ҳалқа расмкеш. Инҳо метавонанд моҳо, гулҳо, паррандаҳо бошанд. Андозаи расмҳо 5 см;

4) Тағйир додани расм: онҳоро дубора расм бикаш ёки бо фломастер онро барои аппликасия ороиш бидеҳ;

- 5) Бо эҳтиёт расмро бо қайчи бибур;
 6) Ин расмҳоро дар ҳалқа бичаспон.

ОРОИШИ ДАСТПОКУН

Барои хушро мондани дастпокунҳо равишҳои гуногун аст. Яке аз намуди он дастпокун ба шакли очиндор. Агар дар як ҳалқа ду се дастпокуни ҳар рангари ҷойгир кунӣ боз зеботар мешавад.

Дастпокунҳоро дар ҳалқаи омода карда пушон. Онҳоро дуруст печонда дар лаъли гузор. Дастпокунҳои равшан дар лаълии ранги торик ва дастпокунҳои хира ранг дар лаълии равшан хушро метобад.

Дар шабакаи интернетӣ зебо ҷойгир кардани дастпокунро ҷустуҷӯй намоед.

ТАҚДИМОТ, ХУЛОСА, МУҲОКИМА

Ривояте ҳаст, ки калимаи «баурсақ» аз калимаи қазоқии «баурласу» ҳаст ки тарҷумаш ба забони руси «ҳаракат ба якҷояги, хешованди» мебошад. Оё ба фикри ту бурсоқ ин расм ҳамчун нишонаи меҳменавози халқи қазоқ аст? Хулосаатро аниқ кун.

1. Фикри эҷодиёти натюртморти худатро фаҳмон.
2. Ҷойгиршавии ҷисмҳо ва композисияи натюртмортро баён кун.
3. Ҷисмҳои ки дар натюртморт кашиди номбар кун.
4. Чаро ҳамин фанҳоро интихоб карди?

1. Читавр беҳтар ҷисмҳоро дар натюртморт ҷойгир кардан мешавад?
2. Кадом композисияро сернақш мегуянд?

ТАВОНИСТАН, ДОНИСТАН ВА ЗАХИРА

1. Сурфа чист?
2. Дар сурфаи идонаи халқи қазоқ чи намуд мева ва хуроки мегузоранд?
3. Ту чи намуд расму одати сурфаи халқи қазоқро медони?

?!

1. Дар ороиши сурфа модаратро ёрдам медиҳи?
2. Чи намуд ҳалқа сохти барои дастпокун.
3. Оё ба фикри ту онҳо сурфаи идонаро ороиш медиҳанд?
4. Чиро фаҳмиди ва чи омукти дар омуктани ин фасл?

**НАҚШАГУЗОРИ
КОМПОЗИСИЯИ СЕРНАҚША**

МАҚТАБИ МАН

ДАР ОМУЗИШИ ИН ФАСЛ

БА ХОТИР МЕОРИ:

- чӣ намуд фигураҳо ҳаст, онҳоро дар кучо истифода бурдан мумкин аст.

ХАБАРДОР МЕШАВИ:

- барои чӣ манзилро ороиш медиҳанд;
- паспарту, матриса ва оттиск инҳо чӣ чиз ҳастанд;
- чихел матрисаро месозанд ва кор мекунанд бо он;
- дизайнер чист, дар кучо бо он кор мекунанд.

МЕОМУЗӢ:

- сохтани ҳар намуд расмҳо дар чопи техникаи матриси;
- ороиши намоиши расмҳо;
- сохтани плакатҳои табрики;
- сохтани ҷаъбаҳои гуногун ва ороиши он;
- талаффуз кардани терминҳои нав ба забонҳои руси, англиси ва қазоқи.

ДИЗАЙН
ДИЗАЙН
design

МУШОҲИДА МЕКУНИ:

- бо ёрдами матриса метавон ҷи намуд корҳоро сохтан;
- ҳамсиндҳои ту ҷи намуд ҷаъба ва плакат сохтанд.

ОРОИШИ СТЕНД БАРОИ МАСНУОТИ РАСМ

Меҳнати рассом хеле муҳим аст, чунки у олами атрофро хеле зебо мекунад. Тасаввур кун ки хонаи ту бе ягон ороиши зебо фақат девору сақфи холи. Оё ҳузури ту дар он бароят роҳат аст?

Мактаб – ин хонаи дуҷуми ту аст. Ба синфхонаи худ ба диққат нигоҳ кун ва ба манзилҳо. Андеша кун ки рассомон чи намуд меҳнати худро саҳм гузори кард барои ороиши мактаб.

Дар мактаби ту толор аст, ошхона, китобхона, толори варзиш, хонаҳои зебо хаст. Қадом аз ин манзилҳоро меҳости ороиш бидиҳи?

Азбаски ту ҳам рассом ҳасти, метавони хонаи зебои худатро ороиш бидиҳи. Масалан, бо ҳамроҳии дустонат метавони намоиши расмҳо ва маснуот гузори.

Барои ин расмҳои зеборо гирифта онҳоро ороиши ранги **паспарту** – дар чорчубаи аз қоғаз ё ки картондодан лозим. Расмҳои тайёр шударо метавон бо худ бурдан ё ки дар деворҳои синфхона часпондан. Ба фикри ту читавр метавон маснуотро дар девор ороиш дод.

ШИНОС ШУДАН БО ТЕХНИКАИ ЧОПИ МАТРИСИ

Ба хотир ор чи намуд фигураҳоро медони.
Онҳоро баён кун.

Матриса – ин шаклест ки бо ёрдами он метавон ҳар намуд шакли асар сохт. Расме ки бо роҳи резиши ранг дар қоғаз **асар ё (оттиск)** меноманд.

Барои сохтани матрисия хаткуркунак, пенопласт ёки себзаминии хом лозим аст. Бо корд қисми шакли даркориро буридан (ба расм нигоҳ кун нишон дода шудааст).

Ягон калонсолро хоҳиш кун то ба ту ёрдам кунад.
Дар буридани матрисия эҳтиёт кун.

Аз ҳар намуди матрисия оттиски бисоз. Онҳоро муқоиса кун. Оттиски кадом матрисия зеботар аст?
Ин матрисаҳоро дар вақти кор истифода бибар.

НАТИҶАИ КОР

1. Бибур якчанд намуд матрисаро ки шаклдиҳандаи шакли оддии давра, секунҷа, овал, росткунҷа, ромб аст. Ба истифодаи онҳо ту расмҳои хеле гуногунро дастрас мекуни.

2. Дар палитра ба андозаи лозим ранг бирез. Дар он матрисаро меғутони то инки дар қоғаз оттиск бисози.

3. Авал нақшунигори оддии онро бисоз, такрор кун бо якчанд элемент. Чӣ тавре ту медони ки нақшунигор ин барои ороиш аст. У метавонад аз шакли хати иборат бошад. Метавон ранга ё ки одди беранг бошад.

4. Вақте ки ту дуруст кардани оттискиро хуб меомузи корро камтар мураккаб мекунем. Дар варақи ранга бо қалами одди шакли расми ояндаатро тасвир бидеҳ – барои ту осон мешавад ҳар намуд оттискиро анҷом диҳи.

ПЛАКАТҲОИ ТАБРИКИРО МЕСОЗЕМ

Боз метавон дар синфхона гушаи соҳибчашн сохт. Ин хеле форам аст дустони худро ба рузи зодруз табрик кардан!

Плакатро метавон бо техникаи каллаҷ сохт, бо истифода аз порчаҳои ҷурнал ва сурат.

Барои плакат ба ту лозим аст: варақи рангии картон, ранг, муқаллам, фломастер шириш ва расми дустонат.

Расмҳои ба ту лозимро бурида ба картон бичаспон. Ин метавонад хона, дарахт, ранг бошад. Масалан, дар як гушаи хона метавон ҳар моҳ як расми соҳибчашнро ҷойгир намуд. Метавон дар дарахт ё ки гулҳо варақҳои табрикии ҳамсинфхонатро часпонд. Ин корро бо коллектив анҷом додан шавқовар аст.

Метавон плакати дар техникаи чопи матрисия сохт.

Барои ин тавр плакат барои ту маводи матриси лозим мешавад. Онҳоро бояд пешаки омода кард. Дар маркази варақ мешавад оттиски сурхро ҷойгир кардан, ва анҷом додани он дар техникаи чопи матриси. Дар гирду атрофи расм метавон табику хоҷишоти худро ҷойгир намудан.

САНЪАТИ ДИЗАЙН

Туро чизҳои гуногун муҳосира карда истодааст ки дар ҳар яки он саҳми меҳнати рассом гузошта шудааст. У шаклу ранги ашёҳоро тафаккур карда маводи лозимаро интихоб мекунад. Ҳаракат мекунад то инки ҳар як ашё ба мувофиқи таъйин карда шуда мутобиқат кунад. Ин намуд рассомро **дизайнер** меноманд.

1. Ба ҳар як ашё нигоҳ куну бигу ки дизайнер дар инчо бо чи кор кардааст.
2. Оё ба ту хуш омад шакли ранги ҳар як нусхаи аслии ашё?
3. Ҷавоби васеъ бигӯ.

Дар хотир дор!

**ЗЕБОЙИ УСТУВОРИ ВА ШАРОИТ –
ин мақсади аввалин кори рассоми дизайнер аст.**

Рассом дизайнер ҳаракат мекунад
ҳама гуна ашёро ба даст оварад. Тикаи
қоғаз, лентаи давра ин алақай бандчаи
одди нест балки ин як борбанди зебо аст.
Хеле меҳоҳи бингари ки дар даруни вай
чист?

**дизайн
дизайн
design**

Ҳатто дизайнер як ҷаъбаи оддиро
метавонад ба як асари санъат
табдил кунад.

Як ҷаъбаи на хеле калон бисоз барои матриси чун
он барои ту хеле лозим мешавад. Баъдазон метавон
як ҷаъбаи калонтар сохт. Дар сифнонаи ту хеле
ашёҳои гуногун аст метавон онҳоро дар ҷаъбаҳои
зебо нигоҳ доштан. Ашёҳоро дар ҷаъбаҳо бигузур то
инки сифнона зебову баҳузур шавад.

МЕСОЗЕМ ОРОИШ МЕДИҶЕМ ҶАЪБАҶОРО БАРОИ НИГОҶ ДОШТАНИ АШЁҶО

Имруз ту дизайнер мешави ва ҷаъбаҳо месози барои нигоҳ доштани ашёҳои майда. Тамоми ҳаёлоту маҳорататро истифода бар.

1. Аз кадом картон мумкин аст ҷаъбаи барои нигоҳ доштани ашёҳои сабук сохт?
2. Кадом картонро метавон беҳтар интихоб кард барои нигоҳ доштани ашёҳо?

НАТИҶАИ ҚОР

1. Андозаи лозими аз варақи картон бигир. Дар он чоркунҷаро бикаш бо тарафҳои 20 ва 15 см.

2. Ҷадвалро дар як тарафи 20 см гузошта аз ҳар як охири он то охири он ба 6 см бигир. Ин тарафи паҳлуи ҷаъба аст. Чуқурии ҷаъба 6 см мешавад.
3. Ҳамин тавр то таги ҳар як ҷаъба анҷом бидеҳ.

4. Дар ду тарафи паҳлу дунги бикаш 2 см.
5. Тайёрашро бибур. Зери кунҷ то охири дунги бибур.

6. Сарпуши ҷаъбаро низ тайёр кун. Андозаи даруни сарпуш бояд 0,5 см бошад бештар аз берун. Чунки сарпуши ҷаъба хубтар баста шавад, барҷастагии сарпушро набояд беш аз 2 см сози.

7. Ҳар як хатро бо қайчи пахш карда нақшаро ба тамоми хат қад кун. Ҳамин интавр андозаи сарпушро иҷро кун.

8. Эҳтиётона ба ҳама барҷастаги часпон ба паҳлуҳояш аз дарун. Инчунин қисмҳои сарпуши ҷаъбаро часпон.

ҶАЪБАИ ТУ ОМОДА ШУД! АКНУН ОРОИШИ ОН МОНД

Ҷаъба на фақат мустаҳкам ва қулай бошад балки метавон порчаҳои қоғазҳои буридаро бичаспони. Метавон ҷаъбаро бо гули аз қоғаз сохта шуда ороиш дод.

ТАҚДИМОТ, ХУЛОСА, МУҲОКИМА

1. Мақсади плакати табрикии худро баён кун.
2. Онро ба кадом равиш сохти?
3. Дустҳоятро бо чи табрик мекуни?
4. Ҷаъбаи сохтаи ту ба кадом мақсад буданаширо баён кун.

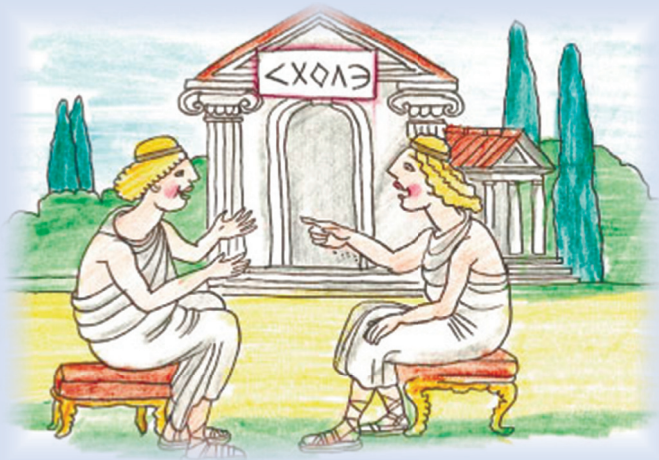
Мактаб – маконест ки ту дар он вақти зиёдтар худро мегузарони.

Ба фикри ту боз чи метавони бисозӣ то инки мактаби ту боз ҳам зеботар шавад.

Оид ба ин корат дар вақти тақдимот баён кун.

Мактабҳои Риму Юнон дар гузашта пешрафтатар буданд. Олими Юнони қадим Афлотун якумин муаллим буд ва дар макони ба номи академия дарс меод.

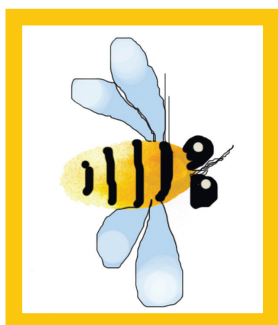
Дар асрҳои миёна ва дар давлатҳои мусулмоннишин низ мактабҳо месохтанд.

МАҲОРАТ ДОНИШ ВА ЗАХИРА

1. Дизайнер кист? Мақсади асосии кори онро баён кун.
2. Кадом яке аз ин тупҳо ба ту хушомад? Ранги худатро аниқ кун.

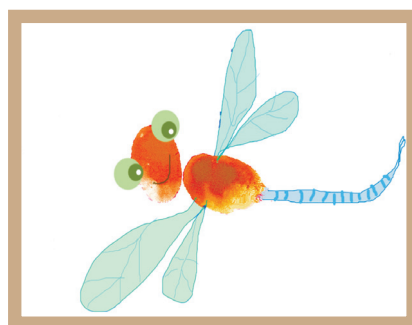
1. Чӣ тавр намоишро ороиш додан мумкин?
2. Матрица чист? Чиро метавон ба сифати матрица истифода бурд?
3. Сабаби хизмати матрица дар нақша дар чист бигу.
4. Дар омузиши ин фасл ту чиро омухти?

А

Б

В

ПАСПАРТУ
МАТРИЦА
ОТТИСК

ДИЁРИ АЗИЗИ МАН

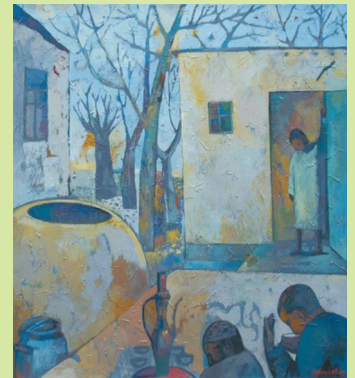
ДАР ОМУЗИШИ ИН ФАСЛ ТУ БА ХОТИР МЕОРӢ:

- кадом рангҳоро асоси ва таркиби меноманд;
- кадом рангҳоро гарм ва сард меноманд;
- пейзаж чист.

МЕФАҲМИ:

- наққоши чист;
- соя чист ва он чигуна мебошад;
- мозаика чист ва он чигуна аст.

МЕОМЎЗӢ:

- дидани сояҳои гуногуни дунёи ки моро ихота кардааст;
- ба даст овардани сояҳои гуногун ва истифода бурдани онҳо дар вақти қор;
- дуруст номгузори сояҳо;
- сохтани мозаика;
- талафуз кардани терминҳои нав ба забони руси қазоқи ва англисӣ.

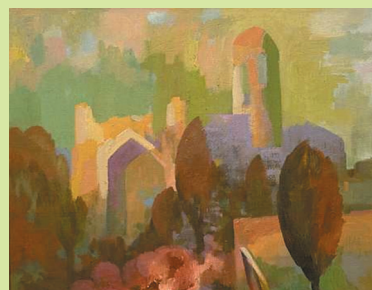

ДИДА МЕТАВОНӢ:

- асари рассомон-наққошон;
- ин мозаикаро, устоҳои бо маҳорат омода кардаанд.

ЇИВОНП
ЇИВОНП
КЕСКӢДЕМЕ
РАПНТ

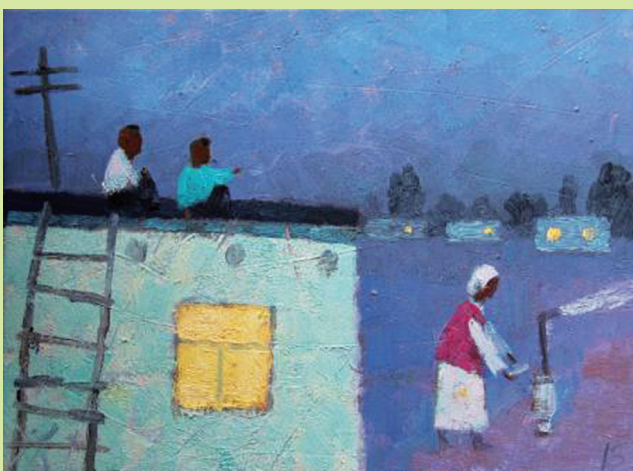
ПЕЙЗАЖИ ДИЁРИ АЗИЗ ДАР РАНГҲОИ ГАРМУ САРД

Диёр брои ҳар як одам азиз аст, чун дар он таваллуд шуда ва ҷавонии худро гузарондаст. Баъзе аз калонсолон диёри худро тарк мекунанд ва баъзе ҳамонҷо зиндаги мекунанд. Одам дар кучое ки набошад боз ба диёри азизи худ бо хушҳоли ва дили пур аз ҳаяҷон бармегардад.

1. Ҷойи таваллуд ва истиқомататро баён кун.
2. Ин макон барои ту чи андоза қадр дорад?
3. Чӣ будани пейзажро ба хотир биёр.
4. Кадом намуд рангҳоро доро аст дар пейзаж диёри азизи ту дар?

Бо сарояндаги даври ҷавониатро ки дар диёрат гузашт ба хотир ор чи тавр мумкин аст номгузори кардани рассоми халқи қазоқ М. Бекеева.

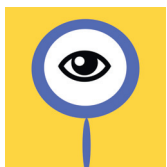
М. Бекеев. Шабонарӯз

Рассом дар эҷодиёти худ тамоми рангҳои муҳити атрофро истифода мебарад. Дар кадом истиҳсол аввалин изҳоркунандаи ранги наққош мебошад. **Рассоме** ки чунин маҳсулот месозад наққош меноманд.

наққош
живопись
кескіндеме
painting

М. Бекеев. Қарагач

1. Маҳсулоти рассомро муқоиса кун. Қайфияти онро бинавис.
2. Қадом ранги гаммаро ин расмҳо доро ҳастанд?
3. Чӣ гуна эҳсосотро ту эсос мекуни дар вақти нигоҳ кардан ба ин расм?

СОЯИ РАНГ. НОМИ СОЯ

1. Чанд намуд рангҳои асосиро медони?
2. Аз кадом ранг иборат аст таркиби рангҳо: Сабз, норанҷи, ё бунафш?

Ба ин расмҳо нигоҳ кун рангҳоишон чигуна аст?

Албатта сабз. Вале ранги сабз дар он гуногун аст. Дақиқтараш ин ранг нест балки сояи он.

Соя – он ҳамон ранги гуногуншакли як ранг аст. Барои дареёфт намудани сояи нав дар ранги лозима камтар дигар намуд ранг илова кардан даркор. Ҳамин лиҳоз метавон бисёр сояҳои навро ба даст овард аз ҳамон як ранг.

Дар якчанд ҷойи палитра ранги сабзи гуваш бимол. Бо марҳала дар тасвир рангҳои дигарро илова кун. Онҳоро омехта кун дар руи палитра метавон сояҳои ранги сабзро дарёфт кард. Палитраро дар сояи нав ғутон ва дар варақ асарро бисоз. Чанд намуд сояи ранги сабз дарёфт шуд?

Сояҳои ранг номи худро доранд. Яке аз онҳо вобастаги ба номи мева сабзавот ва анҷир аст. Масалан, мураббои апельсини лаблабугини.

Дигарҳояш ба номи гулҳо номгузори шудаанд: тугмагул, бунафша ва лаванда.

Севвумин метавонад ба номи маҳсулоти табиат, маводот, ва фулуз номида шаванд. Масалан, хоки, марҷони, мавҷи дарёи, нуқрагин, тиллои, фирузаранг ва дигар намуд.

1. Сояҳои ки дар ин расм дидаатро баёнкун. Аз кадом луғат ташкил ёфтаанд.
2. Боз кадом сояҳои ки вобаста ба гулҳо ва меваҷотро метавони баён кунӣ?

СОЯҲОИ ГАРМУ САРДИ ЯК РАНГ

Сояҳо ба монанди гулҳо гарму сард мебошанд. Агар дар сояи ҳар намуд ранг дорои ранги зард ё ки сурх бошад пас сояи гарм аст, вале кабуд бошад сояи сард аст.

Ранги сабз иборат аз ранги зарду кабуд аст.

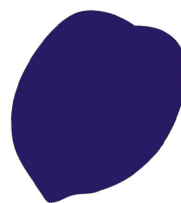
Ранги сабз аз чап ба рост гармтар мешавад.

Пешрафти сояҳоро таҳқиқ кун. Дар палитра якчанд ранги кабуди гуаш бирез. Оҳиста-оҳиста дар тасвир ранги зард илова кун. Ҳар вақте ки палитраро мемоли ранги омодашударо дар қоғаз соя бикаш. Бояд занҷири сояи ранги сабз пайдо шавад. Аниқ кун кадом аз он гарм аст ва кадом сард.

Бунафша яке аз рангҳои таркиби мебошад он аз ду ранг сурх ва кабуд иборат аст.

Агар дар бунафша ранги кабуд илова кунанд сояи он ба суи сард тағйир меёбад. Агар бештар сурх илова куни сояаш гарм мешавад.

Рангҳои асоси – сурх, зард, ва кабуд низ дорои сояи бисёре доранд.

Ба ин ҳалқаи ранга нигоҳ кун у имконият медиҳад то як ранг оҳиста-оҳиста тағйир меёбад ба тағйир додан.

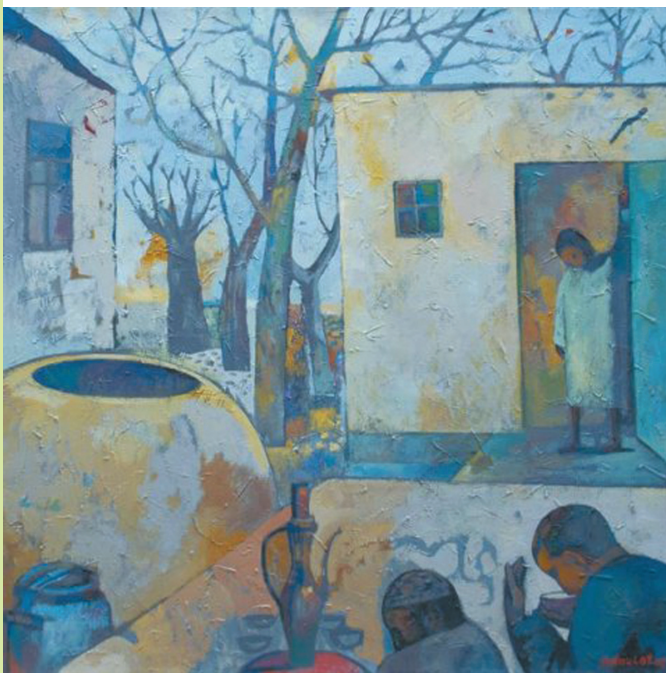

1. Ба васеъ шудани ранги бунафша нигоҳ кун. Чӣ тавр соя иваз мешавад ба самти чап?
2. Дар рангинкамон ранг чӣ тавр ҷойгир шудааст?
3. Тартиби ҷойгиршавии рангҳо дар давраро қиёс кун.

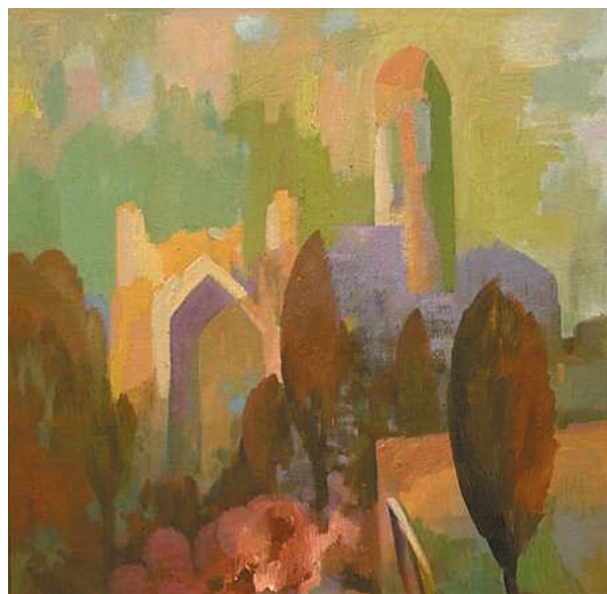

ПЕЙЗАЖИ ЯКЕ АЗ РАСМИ ДИЁРО МЕКАШЕМ

Ба нақши асари санъат нигоҳ кун. Рассомон дар корҳои худ рангҳои гуногунро истифода мебаранд. Барои ҳамин рангҳои гамма асари санъатро гуногун мекунад.

А. Есдаулет. Тирамоҳ

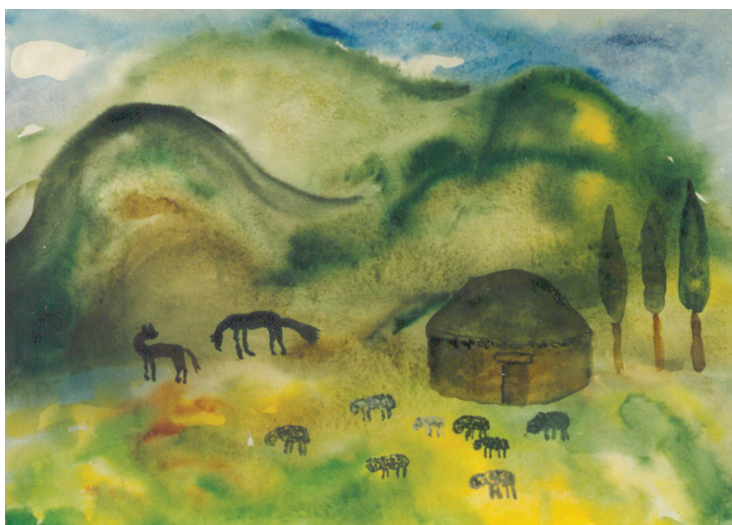

Б. Шеримов. Мадраса

1. Сояи кадом рангҳо бартари доранд дар кори рассом?
2. Кадом сояҳо дар инчо зиёд – гарму ёки сард аст?
3. Ин суратҳо ба ту чи намуд эҳсосотро ҷалб мекунад?

ИН ПЕЙЗАЖҲОРО ҲАМСОЛОНИ ТУ КАШИДАНД

Кадам гушаи диёри худатро дар кори худ наққоши мекуни. Ба композицияш фикр кун. Андоза ва шаклро интихоб кун. Дар варақ эскизи андозааш майдаро бикаш.

Азбаски ту ин корро бо ранги акварел ё ки гуваш анҷом медиҳи ранги гаммаи онро фикр кун. Бо диққат сояро дар палитра ғундор.

БО САНЪАТИ МОЗАЙКА ШИНОС МЕШАВЕМ

Мозайка – ин тасвир аз порчаҳои маводҳои гуногун сохта шудааст: санг, шиша ва чуб. Пайдоиши асари санъати Мозайка хеле тарихи кӯҳна дорад. Дар давраи қадим мозайкаро аз лойю чубча ва регҳои лаби дарё месохтан. Оҳист-оҳиста ба ҷойи реги дарёи шишарезаҳои ранга-истифода мебарданд.

Мозайкаи қадима

Мозайкаи аз шишарезаҳои ранга сохта шуда равшану хеле мустаҳкам аст. Барои ҳамин аст, ки аз давраҳои гузашта то замони мо мозайкаҳо боқи мондаанд. Ҳанузам онҳо бо зебогии худ тамошо бинорро мафтун кардаанд.

Дар замони гузашта бо мозайка қаср маъбад ва масҷидҳоро ороиш медоданд. Акнун бо мозайка биноҳои ҷамъияти, истгоҳи метро, фаввораҳоро ороиш медиҳанд.

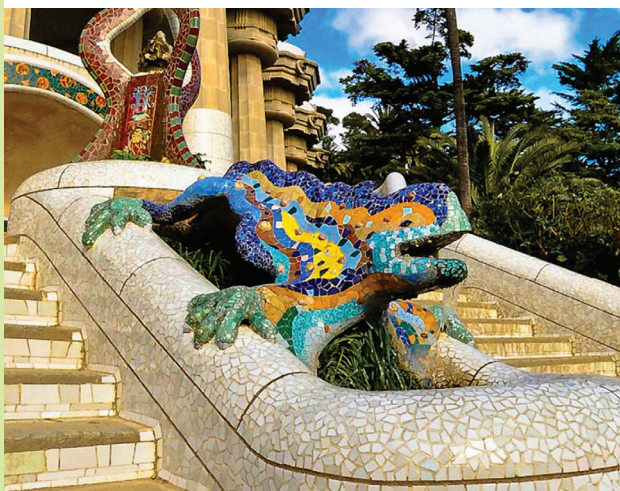
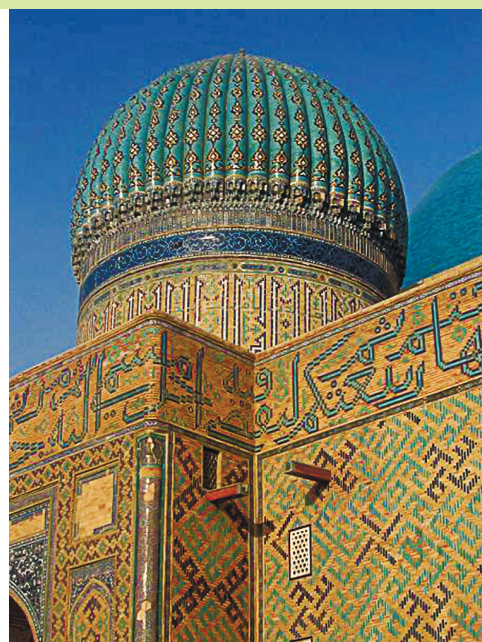

*М. Кенбаев,
Н. Цивчинский.*
Мозайкали панно

1. Оё ягонбор мозайкаи аслиро дидаи?
2. Агар ту дар Алмаато истиқомат куни ё ки ба меҳмони рави албатта ба метрои ин шаҳр бирав. Истгоҳи «Алатау» Театри ба номи М. Аvezов бо мозайкаи ҳозир замона ороиш дода шудаанд.
3. Аҷоиб аст, ки ту дар онҷо чи қадар соя ва шишарезаҳои рангаро ҳисоб мекуни?

Гумбази Мақбараи Хоҷа Аҳмад Ясави бо мозайкаи кабуд ороиш дода шудааст. Гуё ки дар гунбаз осмон инъикос мекунад. Аммо девори мақбара ба монанди гилем аст, лекин ин гилемро устоҳои бо маҳорат мозайкаро наққоши кардаанд. Мақбараи Хоҷа Аҳмад Ясави ифтихори халқи қазоқ мебошад.

Аҷдаҳо дар боғи Гуэл

Дар кишвари Испониё шаҳри Борселон боғи истироҳати хеле зебо аст. Он бо ташабуси устои бо маҳорат Антоние Гудо сохта шудааст. Пилаҳои бинои ин боғи истироҳат тақрибан бо мозайкаи равшан ороиш дода шудааст. Меҳмонҳои боғи истироҳат фикр мекардан ки олами афсона омадаанд.

Барои сохтани мозайка устоҳои ҳозир замона аз маводҳои мухталиф истифода мекунанд. Инҳо порчаҳои зарфҳои шишаӣ, қаҳрабҳои маводҳои табиӣ.

Вақте ба синфи болои мерави сохтани мозайкаро аз маводҳои гуногунро меомузи. Ҳозираш аз ҷабба ва лойи полиметри мозайкаро бисоз.

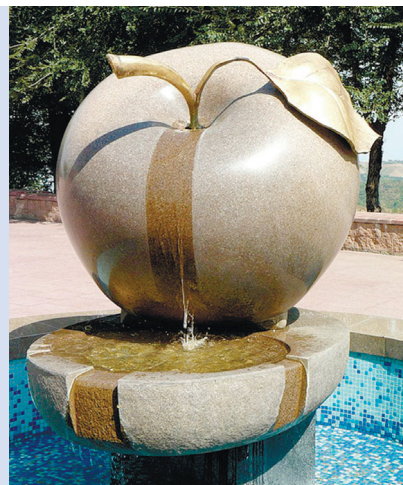
АЗ «ДАРАХТИ СЕБ» МОЗАЙКА МЕСОЗЕМ

Дар Қазоқистон як шаҳр аст бо номи дилрабо «Алмаато» Онро ба забони руси тарҷума кун. Машҳуртарин нишонаи ин шаҳр мустақиман дарахти себ аст.

Дар Алмаато фаввораи хеле зеборо ба муносибати себ сохтаанд. Муалифи ин фаввора ҳайкалтарош Едеге Рахмадиев мебошад.

Дар намоиши умумируссияги соли 1913 самараи апорт иштирокчиёро ва олимро дар ҳайрат андохт. Себи сурхи лойи дурахшон ки вазнаш ба 1200 г баробар аст бо маза ва сифаташ ҳайратомез буд.

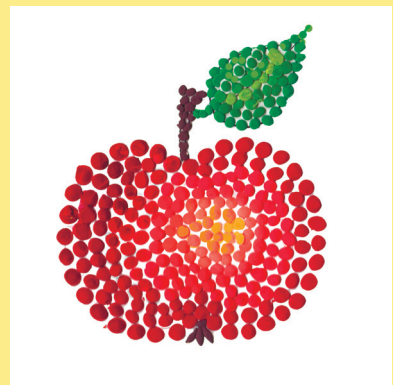
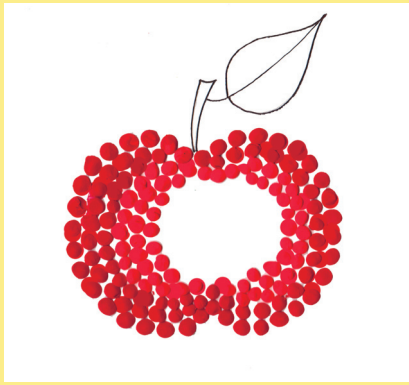
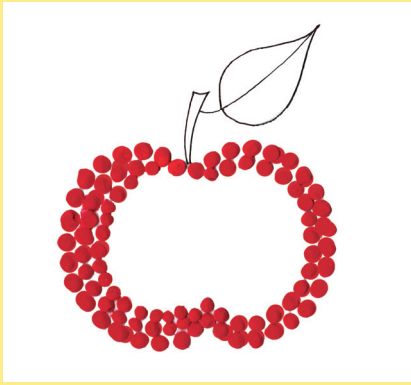

Нақши себро бо техникаи мозайка ва лойи полимери наққоши кун.

Ба ту лозим мешавад: варақи ҷаъбаи сафед бо андозаи 13 ё 15 см; қалами одди; лойи полимери (пластилин).

НАТИҶАИ КОР

1. Лойи ранги сурху зардро бо ҳам омехта кун то 4-5 сояи сурхо ба дасст биёри. ● ● ● ● ●
2. Бо қалами одди контури себро бикаш.
3. Сояи торики ҳосилшудаи аз лойро якхел пора кун. Онро ба контури себ 2-3 қатор часпон. ●
4. Сояи равшантарро гирифта 2-3 қатор дар даруни себ часпон. ●

6. Ҳамин тавр сояҳои дигаро бисоз. Дар маркази себ бояд сояи хеле дурахшони сурх ва оранҷи ба вучуд ояд.
7. Акнун ранги сояи сабзро дарёфт кун ва варақ бисоз. Барои думаш ранги қаҳвай истифода бар.
8. Заминаи он метавон аз як ранг бошад ё ки соя.

ТАҚДИМОТ, ХУЛОСА, МУҲОКИМА

1. Оид ба «апорти» Алмаато чи медони баён кун.
2. Ту мозайкаи худатро чи тавр сохти? Оё дар он соя истифода бурди?
3. Қортаро ба ки таҳвил мекуни?

1. Дар палитра чи тавр сояро ғундоштанатро бигу?! Ин машқ ба ту хуш омад?
2. Дониши гирифтаи ин фасл ба ту ёри расонд? Мушоҳида намудани сояи беназири олами атроф дар маҳсули рассомро баён кун.

Оё медони ту хатамкунандаи мактаби ҷопон зиёда аз 200 сояро мушахас карда номбар мекунад? Ҳоло бисёр сол дар оянда вақтдори барои омузиш дар мактаб. Ба хотир биёёр номбарии сояҳоро. Ҳади ақал 10 сояро номбар кун.

Дар интернет оид ба рангҳои гуногуни сояҳо маълумот бигир. Ҳаракат кун то дар хотир бигири.

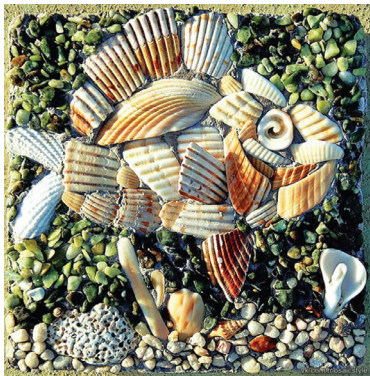
ЗАХИРАИ ДОНИШ ВА МАҲОРАТ

?!

1. Наққоши чист?
2. Рассоме ки асари санъати наққоширо мессозад чи меноманд?
3. Соя чист? Сояҳое ки медони номбар кун.
4. Чигуна рассом метавонад сояҳои гуногуни як рангро ба даст оварад?

1. Мозайка чист? Оид ба он чи чизи шавқовар омехти?
2. Санъати мозайка дар кучо истифода мешавад?
3. Ин мозайкаҳоро бубин. Онҳо аз санг оҳаксанг (А) ва пушоқи тухм (В) сохта шудаанд.

А

В

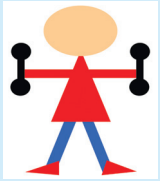

НАҚШИ

СОЯ

НАҚШИ

МОЗАЙКА

ДАР БАДАНИ СИҲАТ РУҲИ СИҲАТ

ДАР ОМУХТАНИ ИН ФАСЛ

ТУ МЕФАҲМИ:

- оид ба чигуна будани бозиҳои серҳаракат ва он ба одам чи фоидаовар буданаш;

- графика чист;

- оид ба рассоме ки эҷодиёташро бахшида аст ба халқи қазоқ;

- силует чист ва тасвири силуетии.

МЕОМЎЗЙ:

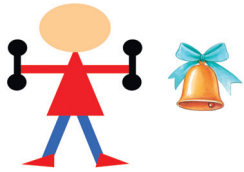
- бо равишҳои гуногун сохтани тасвири силуети;
- тасвиркунондани шакли силуети дар ҳоли ҳаракат.

МУШОҶИДА МЕЌУНЙ:

- асари санъати рассомон бахшида ба бозиҳои серҳаракати милли;
- асари санъати устоҳои силуети.

БОЗИҶОИ СЕРҶАРАКАТ ДАР ҲАВОИ ТОЗА

Ту алақай медони ки барои сиҳат будан саҳаргоҳон варзиш кардан лозим аст, ва бештари вақти худро дар ҳавои тоза гузарондан лозим. Ҳама бачаҳо дуст доранд ҳаракат кунанд бичаҳанд бо ҳамдигар давутоз кунанд. Бозиҳои серҳаракат фаросат чолоки, қувваи бадан ва саломатиро тақвият мекунанд.

1. Чӣ намуд бозиҳои баҳори дар ҳавои тозаро медони?
2. Чигуна бозиҳои зимистонаро медони? Баён кун.
3. Бо дустонат чи намуд бозиро бози мекуни?

Дар интернет оид ба бозиҳои серҳаракат ва қоидаҳои онҳо маълумот бигир ва дар тақдимот баён кун.

БОЗИҶОИ БАЧАГОНА ВА ДИЛХУШИҶО ДАР АСАРИ САНЪАТИ РАССОМ

Бисёри рассомҳо дар вақтҳои гуногун ба мавзӯи бозиҳо ва дилхушиҳои бачагона муроҷиҳат мекарданд.

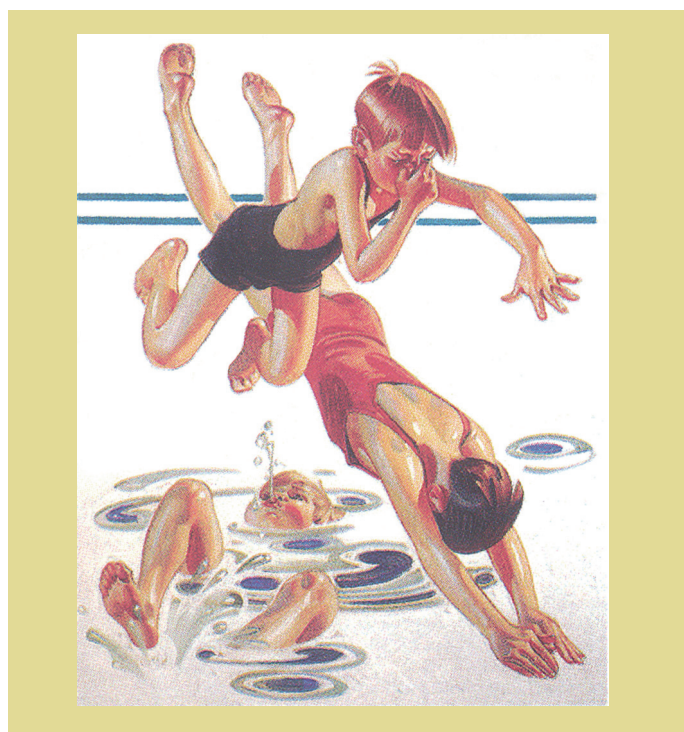

1. Ба фикри ту чаро ин мавзӯъ рассомонро ба худ ҷалб мекард? Пешниҳодоти худро баён кун.
2. Ин мавзӯъ барои ту чигуна таъҷуб овар аст?

И. Нюстрём.

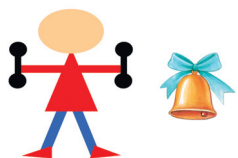
Саворгарди дар шена

Шино кардан

1. Чӣ намуд кайфияти ҳаракат карданро тақдим кунанд дар асари санъат рассомон?
2. Ба чӣ машғуланд бачаҳои дар расм тасвиркардашуда?
3. Чӣ намуд василаи таъсирбахшро рассомон истифода бурданд?

ГРАФИКА ЧИСТ

Асари санъати ки авалин василаи иброз аст шакли хат меноманд. Рангҳои сиёҳ ва сафедро **графика** меноманд. Дар Графика баъзе вақт рангро истифода мебаранд.

Рассомоне ки ин намуд асари санъати месозанд онҳоро **рассоми график** меноманд.

М. Кисамединов. Махамбет

И. Исабаев. Абай

Бубин ки рассомони график чи намуд бо кайфияти тематикӣ корҳои худро месозанд. Ба диққат ба кайфияти хат эътибор бидеҳ ва рангҳои сиёҳу сафед. Рассоми график бо туши сиёҳ перо қалам ва фломастер кор мекунад.

Силует яке аз намуди график мебошад. Ин шакли чисм ба монанди як доғи ранги сиёҳи дида мешавад.

Дар сиулет қисмҳои майда вучуд надорад ва рангҳои гуногунҳам нест хеле кам хатҳои гуногун истифода мешавад. Барои ҳамин Якумин ҷалби назари муҳими rassom ба ибрази шакл аст.

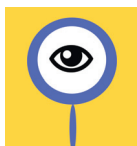
Е. Кругликова. Дар намоишгоҳ

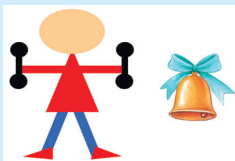
Е. Бем. Силуэт

1. Графика чист?
2. Кадом василаи муассиро rassomi- график истифода мебарад?

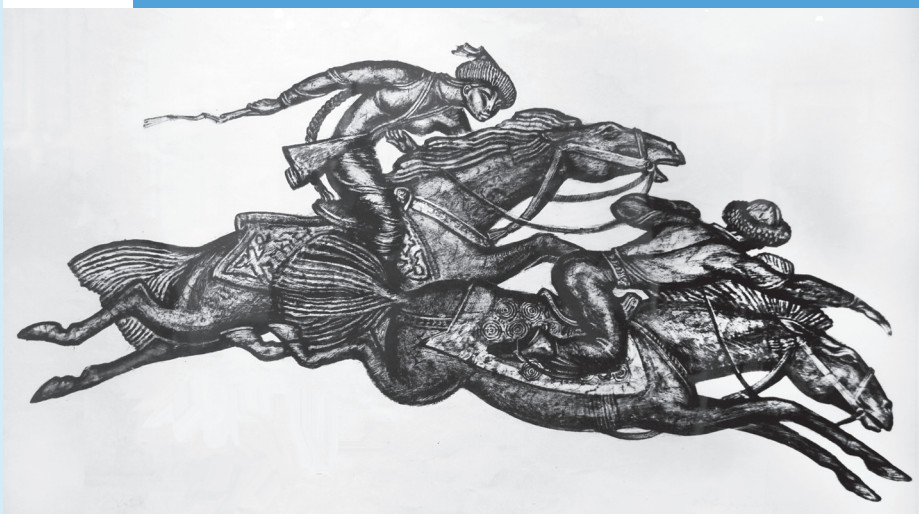
Оид ба ин силует чи метавони гуфт?
Бо эътибор диққат кун ба тарзи таъсирнокии одамҳо.

БОЗИҲОИ МИЛЛИ ҚАЗОҚИ ДАР АСАРИ САНЪАТИ ГРАФИКА

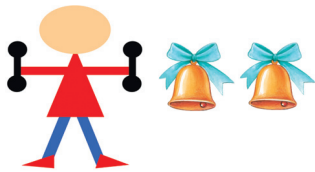
Бозиҳои милли Қазоқи – қисми муҳими фарҳанги халқ аст. Ин бозиҳо дар одам сифати қуввату хоҳиш пурбардошт, ҳаракат ба ғолиб шудан ва ҳақиқаткориро тақвият мекунад. Аксарияти бозиҳо кайфияти рақобат доранд ба монанди аспсавори. Ба монанди «Кукпар», «Байге», «Қиз қуу» ва дигар.

Рассоми машҳури халқи Қазоқ Евгени Сидоркин ба бозиҳои милли бисёр диққати муҳими худро бахшида буд. Ин рассоми ҳайратангез анъанаҳои миллиро хеле хуб медонист барои ҳамин бисёр асарҳои санъати графика сохтааст. Силсилаи корҳои графикаи у чунин номида мешаванд «Бозиҳои милли Қазоқи».

1. Корҳои рассомро бо диққат нигоҳ кун. Нигоҳатро ба нишон додани рассом ба кайфияти ҳаракат ҷалб кун.
2. Чӣ тавр рассом тасвири ба интихоби андоза во-баста мекунад?
Хулосаи рассомро натиҷагири кун.

ТЕХНИКАИ ИҶРОИ ТАСВИРИ СИЛУЕТИ

Аппликатси. Барои иҷрои аппликатси, аз қоғази сиёҳ шакли тасвири одамро бибур; бадан, сарро, гарданро. Дасту пойро аз дуто қисм бурид ҳар яке он ба монади ки онҳо дуқат ва пайванд мешаванд.

Баъдаз он ин қисмҳоро дар болои варақи сафед ё ки ранга гузоред. Ба шакл як тарзи муаян додан ки гуё ҳаракат карда истодааст. Агар композитсия бомуваффақият анҷом шавад пас ҳамаи қисмҳоро бичаспонед.

Тасвири силуетиро метавон дар техникаи **кандашудаи аппликаси** сохтан мумкин. Дар ин техника шаклҳо бо қайчи бурида намешаванд балки бо панҷаҳо кушода мешаванд. Хеле таъсири шавқовар мебахшад.

Наққоши бо туши сиёҳ – тасвири силуетро бо туши сиёҳ ё ки фломастер кашидан мешавад баъд шакли дарунашро ранг додан лозим.

Кляксография – ин усули хеле шавқовар аст. Он аз ин иборат аст дар руи варақ бо доғи калони туш гузошта гуё ки тасвир дароз мешавад. Шаклҳо қолибнок таъсирбахш мешаванд. Дар ин кор хеле боихтиёт будан, ҷасури эҳтиёткори лозим аст.

АКНУН КОМПОЗИСИЯ СИЛУЕТИ «БОЗИҶОИ ВАРЗИШИ» МЕСОЗЕМ

Ба фикри ту кадом намуди бозиҳои варзиширо метавони дар композитсия тасвир куни (ё ки ягон намуди варзиш).

Техникаи ба ту маъқул шударо интихоб карда силует бисоз, инчунин шаклу андозаи варақ. Заминаи онро интихоб кун – у бояд дар ранги сиёҳ ва силует хуб мутобиқат кунад. Аз хотир набурор ки шаклҳои таъсирбахш хат ва ранги он хулосаи кори ту аст.

ТАҚДИМОТ, ХУЛОСА, МУҲОКИМА

1. Баён кун коратро «Бозиҳои варзиши».
2. Бо кадом техника онро анҷом доди?
3. Киро тасвир карди?
4. Барои саҳтани он кадом донишу маҳорататро истифода бурди?
5. Оид ба корат чи меҳоҳи бигуи?

1. Оид ба бозиҳои серҳаракати машҳури ки ту медони баён кун.
2. Бо дӯстонат кадом бозиро бози мекуни?
3. Бозиҳои серҳаракат чигуна бату маъқул аст?
4. Чи тавр ба ту ёри мерасонанд?

Оё медони ки хешовандони ту дар вақти ҷавони бо кадом бозиҳо бози мекарданд? Агар аз онҳо бипурси пас медони ки чигуна бозиҳо буданд ва чи ном доштанд ба монанди «Айгулек», «Пинҳони», «Қазакҳои-ғоратгар».

Аз онҳо қоидаҳои ин бозиҳоро бипурс. Фикр кун ки чигуна метавони дар синфат фестивали бозиҳои гумшударо баргузор куни.

ЗАХИРАИ ДОНИШУ МАҲОРАТ

?!

1. Якчанд бозиҳои серҳаракти баҳори ва зимистониро баён кун.
2. Кадом бозиҳои милли Қазоқиро медонӣ?
3. Бо кадом усули бозиҳо одамҳо пешрафт мекунанд?

1. Чӣ будани сиулетро мушахас кун.
2. Барои сохтани сиулет бештар ба чӣ диққат медиҳанд?
3. Техникаи иҷрои сиулетро номбар кун. Яке аз онро баён кун.

ГРАФИКА

СИЛУЭТ

АНЪАНА ВА ФОЛКЛОР

ДАР ОМУЗИШИ ИН ФАСЛ ТУ МЕОМЎЗЙ:

- санъати амали дикоративи чист;

- нақшу нигор чист чи тавр сохта мешавад;

- оид ба санъати амали дикоративи қазоқи;

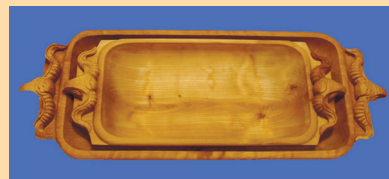

- оид ба зарфҳои анъанавии қазоқи.

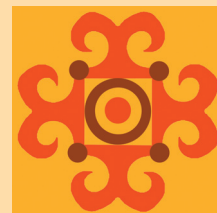

МЕОМЎЗЙ:

- фарқ кардани намуди зарфҳои қазоқи;

- сохтани нақшу нигор аз шакли нақши одди қазоқи;

- талафуз кардани терминҳои нав ба забонҳои руси қазоқи ва англисӣ.

**декорори
декорирование
сәндеу
decoration**

МУШОҲИДА МЕКУНЙ:

- нақшу нигори қазоқи;
- асари санъати устоҳои қазақ дар асари санъати амали декоративи.

АСАРИ САНЪАТИ АМАЛИ ДИКОРАТИВИ ЧИСТ?

Асари санъати амали дикоративи – ин санъати ороиши зиндаги аст. Он аз давраи хеле қадим пайдо шудааст. Инсоният аз замони пеш ҳаракат мекард олами атрофи худ ва зиндагиашро ороиш диҳад. Бо нақшу нигори гуногун бо либос, аслиҳа, зарф, манзил, ҷисмҳои муҳим наққоши мекарданд ва мардум фикр мекарданд бо ороиши нишонаҳои гуногуни нақшӣ нигор онҳоро аз фақирӣ нигоҳ медорад.

Ҷисмҳои гуногуни зиндаги: зарф, мебел, қолин, либос, ин намуд сохтори ороиши рассомонро **асари санъати амали дикоративи** меноманд.

Бо диққат ба атроф нигоҳ кун! Дар миёни ашёҳое ки дар хона ва куча ё ки муҳити атрофи ту вучуд доранд асари санъати амали дикоративиро пайдо кун.

СОДДАТАРИН ДЕКОРАТИВКУНИ

Вақте ки рассом ҷисмҳо ва ашёҳоро ороиш гуногун медиҳад инро декоративи меноманд. Элементи асоси декоративи ин нақшу нигор мебошад. Бо ёрдами хат ва доғ нақшу нигори аҷоиб сохтан мумкин аст. Аксарият барои рассомони моҳир табиат худ декоратор мешавад.

Ба нақшу нигори қанотҳои шапалак нигоҳ кун.

декорори
декорирование
сәндеу
decoration

Рассом «тасодуфан» менигарад нақшу нигори табиатро ё ки онҳоро месозад онҳоро бо ҷисмҳои гуногун ороиш медиҳад. Масалан: зарф, либос, гилем, қолин, мебел ва манзил. Ва олами атрофи мо зебо мешавад.

АСАРИ САНЪАТИ АМАЛИ ДИКОРАТИВИИ ҚАЗОҚИСТОН

Халқи Қазоқ нисбат ба асари санъати амали декоративии худ фахр мекунад. Зебо беназирии намад ва қолинҳо, орошоти ҷавохирот, либос, аслиҳа, зарф аз чарм ва чуб ин ҳама корҳои устоҳои бо маҳорати халқи қазоқ мебошанд.

Аяқ-қоп.
Халтаи сафари
қазоқи

Порчай либоси қазоқи.
Гулдузии абрешими

Бо ин нақшу нигор чисмҳои рузмарраи зиндагиро ороиш медиҳанд: сандуқ, болишт, қолин сипар.

Табақи чуби

Астау

Табақи чуби – табақҳои калон барои гирифтани шири асп, нақшу ниғори милли ороиш дода шудааст. Аз он табақҳо ширро ба косаҳои майда меандохтанд бо ёрии кафлез-маҳсус аз чуб сохта шуда. Кафлез аз порчаи чуб бурида сохта шудааст. Устоҳо ҳаракат мекарданд то то ба он шакли зебо диҳанд ва барои он дастаи сернақшу ниғор месохтанд.

Астау инчунин барои гирифтани гушт истифода мешуд вале шакли дарози росткуча дошт. Дастаашро бо нақшу ниғори декоративии ташбеҳи ҳайвонҳо ороиш медоданд. Ингуна нақшу ниғор ки тавсир кардашудааст дар он ба монанди шоҳи гусфанд ин ҳамчун рамзи серию пури дар оила ва беҳбудӣ аст.

Таоми суюқро дар косаҳои на он қадар калони давраи чубин мерехтанд (тостаган). Онҳоро аз қисми бутуни чуб хеле бодикқат месохтанд. Барои ҳамин онҳо бениҳоят тунук ва нозук буданд. Баъзе вақтҳо зоҳири аякро бо ранг нақшу ниғор мекарданд.

Аз коса ва пиёла на танҳо шир менушидан балки чой ҳам менушиданд. Дар аввал онҳо аз чуб иборат буда, баъдан аз кулол сохтанд.

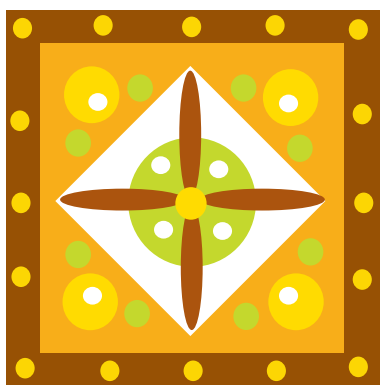

НАҚШУ НИГОР

Нақшу нигор – ин нақшу нигор бо навбат такроршаванда бо воситаи қисмҳои масофаҳои аниқ.

Агар қисмҳо ба навбат паси ҳамдигар дар наздики хат оянд пас ин хати нақшу нигор аст. Инчунин нақшу нигорро низ дар ҳолати чоркунча ва давра тартиб додан мумкин.

1. Бо диққат ба нақшу нигорҳо нигоҳ кун.
2. Аз кадом шакл иборат будани онҳоро аниқ кун.

Ин нақшу нигор метавонад бо шаклҳои гуногун аз ҷумла давра, секунҷа, чоркунча, тухмшакл. Ё инки элементҳои наботот. Ин чун барг, гул, меваи буттаги ва шохҳои дарахт.

Хеле ҷолиб аст сохтани арнамент дар техникаи аппликаси. Барои ин бо қолабҳо теъдоди шаклҳои гунигуни лозимаро бурдан даркор. Онҳоро дар болои варақи ранга бо тартиби муаян паси ҳам бо навбат гузор. (Дар хотир доред ки масофаи байни қисмҳои якхела бояд баробар бошад) Баъдаз он бо эҳтиёт ҳамаи қисмҳоро часпонед.

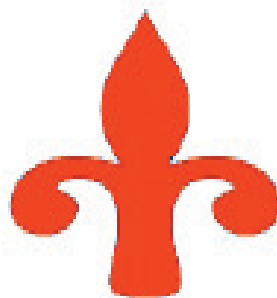
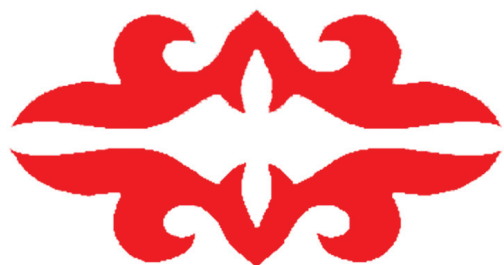

Нақши қазоқиро номбар кун он шакле ки шохи гусфандро ба хотир меорад.

Дар нақшу нигори қазоқи хеле нақшҳои гуногуни бисёр вучуд дорад. Тақрибан ҳамаи онҳо аз муҳити атрофи дунё гирифта шудаанд. Номи нақшҳо худ далолат бар ин мекунад. Баъзе нақшҳо ба образи ҳайвонҳо алоқа доранд: «шохиқушқор», «шохиархар». Дигараш – аз растаниҳо: «гул», «чуб». Севвум: дар образи чисмҳои осмони: «моҳтоб», «офтоб», «ситора».

Устоҳо маҳсулотро бо нақшҳои ороиш меоданд ки онҳо барои соҳибони ояндашон гуё саломати бахту саодат ва пешрафти мебахшид.

Бо диққат ба ин нақшҳо нигоҳ кун. Бигу, инҳо чиро ба хоҳири ту меоранд.

ТАРТИБ ДОДАНИ НАҚШУ НИГОРИ ҚАЗОҚИ

Нақшу нигореро номбар кун ки қисмҳо паси ҳам ба ҳамдигар дар як хат гузошта мешаванд.

Дар итернет намунаи нақшҳои қазақиро пайдо кун ки онҳоро дар сохтани нақшу нигор истифода бурдан шавад.

Ту алақай аз шаклҳои гуногун нақшу нигор сохти Акнун кушиш кун то аз нақшу нигори милли нақшаҳо бисоз.

ДАВОМИ ҚОР

Варақи рангиро ду тақсим кун. Дар ҷойи қад шуда нисфи шохи қушқорро бикаш, ва онро ҷудо кун. Вақте, ки варақро мекушоӣ нақши комил пайдо мешавад.

Нақшаҳои буридагиро дар болои варақи ранга монда онро се маротиба давра куну ва ҳар яктаашро бибур. Нақшҳои буридашударо дар болои варақи рангаи чаъба шакли чоркунча гузор. Шаклҳои майдари илова кун. Ба нақшу нигори худ нигоҳ кун оё ба ту хуш меояд? Ба Ранги гаммаи он диққат кун. Дар нақшу нигор аз 3-4 ранг зиёдтар истифода бурдан намешад. Ҳама қисмҳои нақшу нигорро дар варақи шакли чоркунча бичаспон.

Инак боз метавони нақшу нигорро дар давра шакл диҳи. Ё метавони онро бо фломастери ранга бикаши. Аввал давраро ба 8 қисм тақсим кун. Ин барои он лозим аст ки нақшаҳои ту андозаашон баробар шавад. Дар ҳар як кунҷи онҳо нақши «шохи қушқорро» бикаш. Ба он қисмҳо хатро илова кун.

1. Номбар кун ин нақшу нигорро бо чӣ ороиш додан мумкин аст.
2. Бигу ин нақшу нигорро дар кучо истифода мебарӣ?

ТАБАҚИ АЗ ХАМИРАИ ҚОҒАЗ (ПАП-МАШЕ) ДЕКОРАТИВИ МЕСОЗЕМ

Папе-маше аз забони фаронсави тарҷума кунем маънояш «варақи маҷақ кардашуда». Ин техника иборат аз он аст ки қисмҳои қоғазро дар як шакли муаянкардашуда часпонда аз он нусха мегиранд.

Мо аз варақи маҷақ кардашуда табақ месозем.

Барои ту лозим мешавад:

- 1) Табақ ва табақча;
- 2) вазелин; 3) рӯзномаи кӯҳна; 4) ширеши ПВА, шотка барои ширеш; 5) шпатлёвка; 6) қоғази наҷдак;
- 7) фломастери ранга; 8) ранги гуаш, шотка; 9) донаҳои растаниҳои гуногун.

КОРИ НАВБАТИ

1. Рӯзномаро ба порчаҳои бисёр пора кун.
2. Бо диққат даруни табақро вазелин мол. Ин барои он аст ки он шаклҳои часпондашуда дубора ба осони канда шаванд.
3. Порчаҳои қоғазро бо обтар карда дар боло қисми табақ ки вазелин моледи бигзор. Онҳоро бо эҳтиётна бигзор паси ҳамдигар то се қабат. Камтар аз гушаи табақ берун карда онро қад кун.
4. Қабати охириро бо эҳтиёт ширеши пва мол. Дар болои он порчаҳои хушкӣ рӯзномаро гузор. Ба онҳо ширеш мол. Ин амалро 6 маротиба такрор кун. Бояд 8 қабати ширеш карда ҳосил шавад.
5. Табақро саҳт паҳш карда барои хуб хушк шуданаш 2 рӯз ба у даст назан.

6. Вакте ки шакли часпонда шуда пурра хушк мешавад бо эҳтиёт уро берун ор.
7. Даруни табақро як қабат шпоклевка ҳамвор мол. Беҳтараш ин амалро бо ангушт анҷом бидеҳ, болояшро хубтар ҳамвор кун. Бигзор шпоклевка хушк шавад баъдаз он як қабати дигар мол.
8. Баъдаз он мунтазир бош то инки шпоклевка комилан хушк шавад.
9. Агар қабати болои табақ ноҳамвор набошад метавони онро бо порчай наҷдак ҳамвор куни.
10. Акнун метавони амали хаткашии табақро шуруъ намои.

ХАТКАШИИ ТАБАҚ

1. Метавон табақро боқи гузошт бо ранги сафед ё инки бо гуаш онро ранг куни.
2. Вақте ки гуаш хушк мешавад бо фломастер метавони нақшу нигор каши. Агар хоҳи нақшу нигоро аз қоғаз бибури ва дар даруни он бичаспони пас онро пеш аз чапонда лак бимол.
3. Барои такмил додани ҷузъиятҳо метавони дона растаниро истифода куни.
4. Ба пушти табақ метавони скреп часпони.

ТАБАҚИ ТУ ТАЙЁР ШУД!
МЕТАВОНИ ОНРО ДАР ДЕВОР ОВЕЗОН КУНИ.

ТАҚДИМОТ, ХУЛОСА, МУҲОКИМА

1. Бигу ту читавр табақи декоративи сохти бо нақшу нигори қазоқи.
2. Бигу ки туро дар иҷрои ин кор ёрдам дод. Ту читавр уҳдадориро тақсим карди?
3. Техникаи сохти табақи декоративиро баён кун.
4. Чи намуд нақшу нигори миллиро истифода бурданатро тавсиф кун. Барои онҳо чигуна орзуҳо хоҳон ҳасти?
5. Чигуна кайфиятро меҳости ба таоми худ диҳи?

1. Дар бораи шахси созандаи ин нақшу нигори милли таърих эҷод кун.
2. Ба ёд ор чи гуна хосторҳо воқеъ будан дар нақшу нигори маснуоти гуногуни ороиш дода шуда дар иҷрои устоҳои милли.

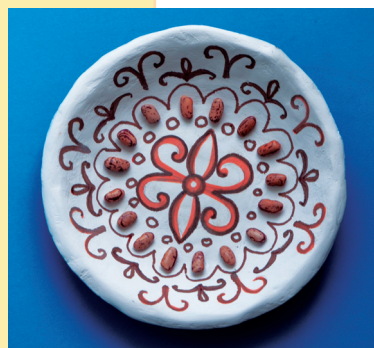
Дар бораи зарфҳои миллии қазақи дар интернет маълумот пайдо кун ва дар тақдимот онро баён кун.

ЗАХИРАИ ДОНИШ ВА МАҲОРАТ

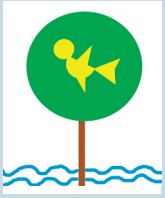
?!

1. Санъати амали декоративи чист?
2. Санъати амалии декоративиро номбар.
3. Санъати амали аз чи борат аст?

1. Кадом намуд нақшҳои казокиро ту медони?
2. Нақшу нигор гуфта чиро менаманд?
3. Дар омузиши ин фасл чиро омӯхти?

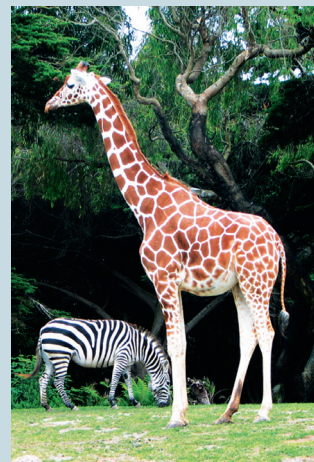
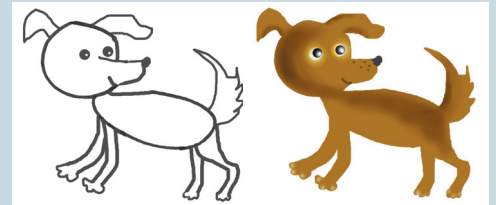
**АСАРИ САНАТИ ДЕКОРАТИВИ
НАҚШУ НИГОРИ ДЕКОРАТИВИ
ХАМИРАИ ҚОҒАЗ (ПАП-МАШЕ)**

МУҲИТИ АТРОФ

ДАР ОМУЗИШИ ИН ФАСЛ ТУ МЕОМУЗӢ:

- расоме ки ҳайвонҳоро тасвир
медихад чӣ меноманд;
- оид ба ин ки читавр ҳайвонҳо бо
одамҳо дуст шуданд;
- сохти ҳайвони ваҳши ва
парранда;
- чӣ дар миёни ҳайвонҳо муштарак
аст. Онҳо аз ҳамдигар бо чӣ фарқ
мекунанд.

МЕОМЎЗЙ:

- тасвир кардани ҳайвонҳо бо усулҳои гуногун;
- сохтани монотипия;
- сохтани донхурак барои паррандагон;
- талаффуз кардани терминҳои нав бо забони русӣ қазоқӣ ва англисӣ.

МОНОТИПИЯ
МОНОТИПИЯ
monotype
МОНОТИПИЯ

МУШОҶИДА МЕКУНЙ:

- рассомон ҳайвонҳоро чигуна тасвир мекунанд;
- ҳамсолони ту чигуна расми ҳайвонҳоро мекашанд.

ҲАЙВОНОТ ДАР ҲАЁТИ ИНСОН

Муҳити зист барои ҳаёти инсонҳо, наботот, ва ҳайвоҳо мебошад.

Алақай бисёр ҳазорсолаҳо сағ дустии содиқи инсон шуморида мешавад. Тақрибан ҳамон қадар дустии инсон бо гурба давом дорад.

Ба ёд ор чиро ту медони дар бораи ҳайвонҳои хонаги, чиро ту омӯхти дар бораи онҳо аз дарсҳои омӯзиши дунё?

Гурбаҳо мушҳоро маъмулан дар хона меқапанд, инчунин дар осорхонаҳо. Барои мисол дар бинои бузургтарини осорхонаи Русия зиёда аз 70 гурба ҳаёт ба сар мебаранд. Онҳо ба ҳайси наҷотдиҳанда фаъолият мекунанд: ҳифзи менамоян экспонатҳои осорхонаро аз мушҳо ва калламушҳо.

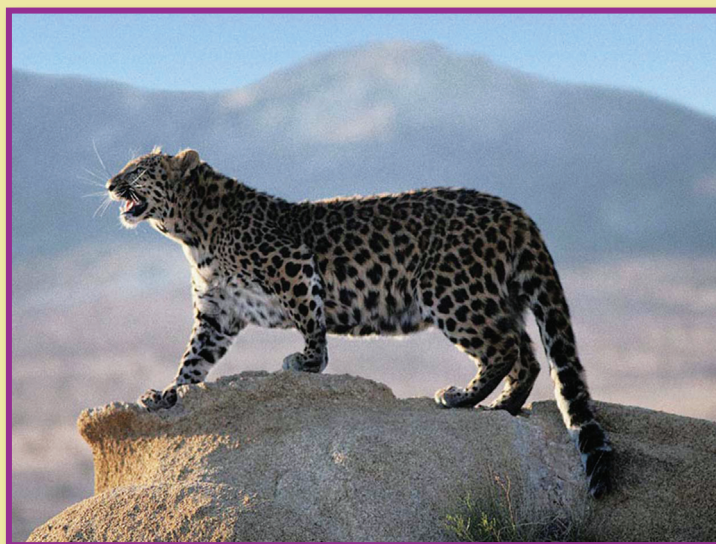
1. Чӣ гуна қиссаҳои аҷоибро дар бораи гурбаҳо ва сағҳо ту медони? Онро ба дустони худ қисса кун!
2. Чи гуна фоидаи ҳайвонҳо ба инсон мерасад?

Дар саёраи мо ҳайвонҳои ҳайратовар зиндагони мекунанд, ва ҳар яки онҳо зебогии хосси худро дороанд. Мутаасифона ҳамасола шумораи зиёди ҳайвонҳо аз руи замин нобуд мешаванд. Сабабаш бошад, бахилии инсонҳо, ва инчунин корхонаву фабрикаҳо обу ҳаворо ифлос менамоянд.

Муҳофизони табиат ба хулосае омаданд, ки китоби сурхро ташкил диҳанд. Барои чи сурх? Барои он ки ранги сурх рамзи хатарнокиро ишора мекунад. Дар китоби сурх номҳои ҳайвонҳои нодир ва ё нобудшаванда дохил карда мешаванд.

Китоби сурх ташкил дода шудааст бо воситаи иттиҳоди умумичаҳонии ҳифзи ҳуқуқ аз соли 1963 ин ҷониб. Дар китоб саҳифаҳо бо рангҳои гуногунанд. Барои мисол дар рӯйхати сиёҳ ҳайвонҳои миранда дохил карда шудааст монанди (кафтарҳои сайркунанда, гови оби, ва ғайраҳо) Дар рӯйхати сурх ҳайвонҳои нобудшаванда ва бе ниҳоят нодир ба монанди (бабр, паланги Амури, паланги барфи ва ғайраҳо) дохил карда шудаанд. Дар рӯйхати зард ҳайвонҳое, ки шумораашон тез кам шудааст ба монанди (хирси сафед, бутимор, бузи дашти) дохил карда шудаанд. Дар рӯйхати сафед ҳайвонҳое, ки шумораашон на он қадар зиёд аст. Дар рӯйхати сабз ҳайвонҳое, ки тавонистаанд аз мирандаги наҷот дода бошанд ба монанди (қундузи оби, шоҳгавзан).

Пайдо кун дар интернет маълумот дар бораи китоби сурхи қазоқистон бубин кадом намуди ҳайвонҳо дар он дохил карда шудаанд!

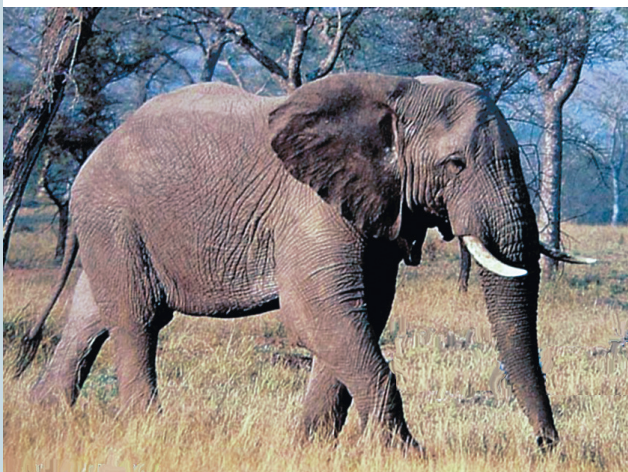

ИН ГУНА ҲАЙВОНҲОИ ГУНОГУН

Ҳайвонҳо фарқ мекунанд аз якдигар бо ҳаҷми худ баъзеяшон калонанд ба монанди: фил, наҳанг, чирофа. Ва ҳастанд ҳайвонҳои хурдак: мушҳо, мири мушон, колибри (паррандаи хурдакаки болу параш майда) Ва ҳаҷми сағҳо ва гурбаҳо чи қадар ҳаст ту хуб медони!

Низ ҳайвонҳо фарқ мекунанд аз якдигар бо рангҳои худ ва ҳулқҳои худ. Ранги хирс иборат аст аз сафед ва сиёҳтоб, зебра бошад рахрахи сафеду сияҳ, ва ҷираф бо паланг бо доғҳои сафеду сурх оро дода шудаанд. Ҳайвонҳо низ фарқ аз як дигар бо хосиятҳоишон мекунанд фил гушҳои калон ва хартун дорад, ҷираф гардани хело дароз дорад, ва уштур бошад ду аррапушти баланд дар пушташ дорад.

1. Ҳайвонҳои дорои хосиятҳои ачибро номбар кун!
2. Кадом намуди ҳайвонҳоро ту дар боғи ҳайвонот ва ё дар хонаҳо дидаи? Бо кадом сифат онҳо дар ёдат боқи мондаанд?

Аз ҳама паррандаи калон дар руи замин ин шутурмурғ мебошад. Қади у то ба се метр мерасад.

Ва аз ҳама паррандаи хурд бошад колибр (паррандаи хурдакаки болу параш майда) мебошад ҳаҷмаш бошад аз сар то ба думаш ҳамаги шаш сантиметр мебошад ва \bar{u} яке аз паррандаҳои зеботарини дунё ба ҳисоб меравад.

Дар шаҳр ва ё деҳае, ки ту зиндагони мекуни паррандаҳои зиёданд. Якеашон гарданҳои дароз доранду дигарашон болҳои калон. Ва дигарҳояшон нулҳои дароз доранду ва думҳои ғафс.

Бар ин паррандаҳо нигоҳ кун ва онҳоро номбар кун муаян кун хосиятҳои онҳоро.

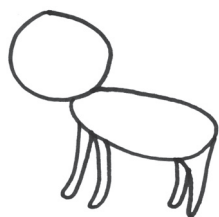

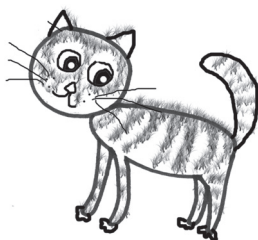
ТАВИР КАРДАНИ ҲАЙВОНҲОРО МЕОМУЗЕМ

Рассоме ки ҳайвонҳоро тасвир мекунад анималистом меноманд. Ту ҳам бисёр расми ҳайвонҳоро мекаши ва медони ки аксарияти он дорои бадан, сар, гардан ва чорпо доранд.

ЧИ ГУНА МЕТАВОНИ ТЕЗ ВА ОСОН РАСМИ ҲАЙВОНРО КАШИ

Аввал баданро баъд сарро дар намуди шакли одди мекашем: доира ва тухмшакл. Ба ҳарҳол дар ин давра аниқ кардани он ки чигуна ҳайвон аст хеле мушкил аст.

Ҷузъиёти кайфиятро дар тасвир илова мекунем. Ин секунҷаи гушҳо, чашм, бини, даҳон ва думи пашмин. Акнун маълум шуд ки ин расми гурба аст.

Ин нақшро асос гирифта расми сағу (гусфанд бузғола ва дигарҳоро мекашем).

Кашидани расми парранда мушкил нест. Дар шакли одди тасвир медиҳем давра ва нимдавра бадан ва сарро. Ба итмом мерасонем расми қанот, дум, минқор ва чашмро. Вале аксарияти паррандаҳо панҷаашон майда мебошад ки дар вақти парвоз онро дар бадани худ чунон мечаспонанд ки он дида намешавад.

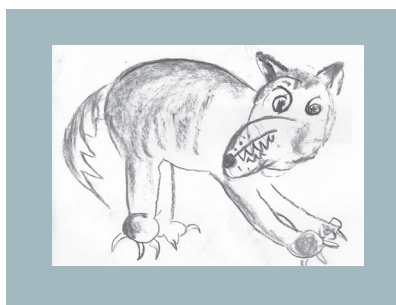

Барои тасвир кардани ҳайвонҳо ба тушаклҳои муаян ёри мекунанд: давра, секунҷа, бадан, росткунҷа.

Тасвирҳои ҳайвонҳо аз кадом шаклҳо иборат ҳастанд?

РАСМИ ҲАЙВОНҲОРО МЕТАВОН КАШИД

бо ангишт

бо фломастер ё
қалам

бо қариндоши
хушки мулоим

ранг

Ин ҳама корҳоро ҳамслони ту сохтанд. Кадом аз инҳо ба ту бештар маъқул шуд. Бо чи назари туро ҷалб кард тавсиф кун. Усули ба ту маъқул шударо интихоб кун ва ҳайвони дустоштаатро тасвир кун.

МОНОТИП МЕСОЗЕМ

Монотипия – ин осори доғи рангҳо ки дар шишаҳо ва ҷаъбаҳо месозанд. Ин осор шуморааш ягона аст. Дар ин техника хеле ҷолиб аст кашидани расми ҳайвонҳо.

Барои иҷро кардани он ба ту лозим аст: қоғаз, муқалам рангқалам.

КОРҲОИ ПАЙ ДАР ҲАМ

1. Дар варақи қоғази саҳт расми асосиро бо ранги гуаш иҷро кун.

2. Дар болои он варақи тунукро гузошта саҳт паҳш кун.

3. Бо эҳтиёт варақро аз руи он бигир, ҳаракат кун то онро наҷунбони.

4. Ба ин осор қисмҳои майдаи тасирбахшро илова кун.

Қор бо техника монотипи тафаккури туро хеле пешрафт мекунад.

Бовар ҳосил кун ки дар як доғ мумкин аст образҳои гуногун пинҳон шавад.

1. Осори рангиро дарёфт кун. 2. Бо асар варақро ба тарафҳои гуногун битоб. 3. Дар як асар кушиш кун бештар образро мушоҳида кун. 4. Аз калонсолон хоҳиш кун то асарро дар дастгоҳи нусха бардории ранга якчанд нусха чоп кунанд. 5. Дар ҳар асар чи чизро диди тасвир кун. Метавон асарро суратгирифта баъдаз он дар қоғази бечило чоп карда қисми бақияро тасвир кардан.

БАРОИ ПАРРАНДАГОН ЛОНА МЕСОЗЕМ

Меҳохи ба паррандагон дар зимистон ёрдам кунӣ? Лонаро дуруст карда дар наздикии хонат овезон кун. Чигуна барои ту қулай аст барои назорат кардан.

Қадам паррандагон дар шаҳри ту зимистонро мегузаронанд?

Лонаро метавон аз маводу ашёҳои гуногун сохтан: аз шишаи пластики, қадаҳ, ва тағорача. Аз калонсолон хоҳиш кун то тахтафарш бибуранд. Аз даруни он ришта гузарон ва дар дарунаш камтар дон андоз ва донхурак тайёр! Бояд онро дар шохи дарахт ё ки балкон овезон кард. Барои инҳам барои ту ёрдами калосолон лозимааст.

Тасаввур кун ки ту дизайнер ҳасти ва фикр кун чигуна донхураки натанҳо қулай ва мустаҳкам сохтан даркор балки зоҳиран зебо бошад.

Дар зимистон ба паррандагон чи меҳурони? Паррандагон офтопараст, арзан, ҷаври, дона алаф, меваи хушк меҳуранд.

Инак ҳаргиз ба паррандагон нони сиёҳ, офтопарсти шури сиёҳ додан намешавад!

Барои сохтани лона ба ту лозим мешавад: қалам, пенопласт, корд, тасма барои бастан, ширеши оби, ва дон барои парранда.

КОРИ ПАЙДАРҲАМИ

1. Аввал дар пенопласт шакли лонаро тасвир кун – давра, дилшакл, шакли моҳтоб. Андозаи он набояд аз кафи даст бузургтар бошад.

2. Баъдан бояд бо ягон калонсол ҳамкори куни. Бояд кордро дар болои газ монда уро тасфон карда баъдаз он шакли лозимаро мебури.

3. Аз модарат хоҳиш кун ширешро чушонад.

4. Ба як самти он шаклҳои буридашуда ширеш мол. Дар он камтар дон андоз то хушк шуданаш.

5. Акнун қисми дуҷуми онро ширеш мол. Боз бигзор дуруст хушк шавад.

ТУҲҒАИ ТУ БАРОИ ПАРАНДАҶО ТАЙЁР ШУД!

Метавон лонаи паррандаро дар шохи дарахт ё ки девори берун овезон кард. Ба зудӣ ба пеши ту меҳмонҳо меоянд зоғ, фароштурук ва ғайра. Оҳоро назорат кун. Ҳаракат кун то расми онҳоро бикаши!

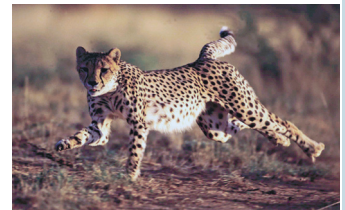
ТАҚДИМОТ, ХУЛОСА, МУҲОКИМА

1. Кадом ҳайвонро барои иҷрои кори худ интихоб карди?
2. Ин ҳайвонҳо бо чи туро ҷалб кардан?
3. Кадом корро ту дар коллектив анҷом доди?
4. Тавонисти орзуи худро иброз куни?

МЕДОНИ ТУ?

Дар руи замин дарандаи бо суръат юз аст. У ба осони метавонад мошини сабукравро дарёб кунад. Суръати он дар як соат ба 115 км баробар аст.

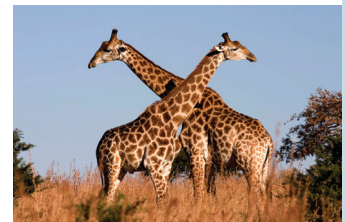
Аз ҳама калонтарин ҳайвон ин наҳанги кабуд мебошад. Вазни он зиёда аз 150 тон ва дарозии он то 33 метр шуданаш мумкин.

Аз ҳама ҳайвони калони руи замини ин Фили – Африқои аст. Вазни он – 6тон дарози баданаш 7,5 метр, баланди қадаш 3,3 метр.

Аз ҳама ҳайвони дароз Ҷираф аст. Дарози қади он 5–6метр, вазнаш 1600 кг аст. Гардани ҷираф то 2 метр дароз мешавад.

Боз чи чизи шавқоваро оид ба ҳайвонҳо медони? Кадом ҳайвонҳоро ту метавони тасвир куни номбар кун.

Дар интернет дигар маълумоти қолиб оид ба ҳайвонҳо пайдо карда дар тақдимот онро баён кун.

ЗАХИРАИ ДОНИШ ВА МАҲОРАТ

?!

1. Бигу оид ба китоби сурх чиро омухти?
2. Чӣ чизи нав дар бораи ҳайвонҳо омухти?
Ба мардум чи фоида меоваранд?
3. Лонаро барои чӣ дуруст мекунанд?

1. Рассоми-анималист гуфта киро мегуянд?
2. Монотопия чи тавр сохта мешавад?
3. Бо кадом усул метавон ҳайвонҳоро тасвир кард.
4. Дар омузиши ин фасл ту чиро омухти?

Аз кунҷ

Расми мулоим

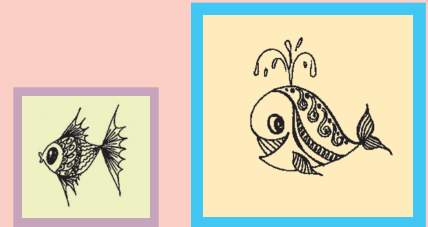
**МОНОТИПИЯ
АНИМАЛИСТ**

САЁҲАТ

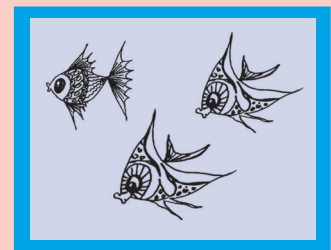
ИН ҚИСМРО ОМУХТА ТУ БА ХОТИР МЕОРӢ:

- чигуна истифодабари андозаҳо дар вақти сохтани композицияҳо;
- формат чист ва чигуна мешавад.

МЕШИНОСИ:

- сокини баҳр кихоанд;
- ин сокинон чигуна шакл доранд;
- композицияи якшакла ва душакла гуфта чиро мегуянд.

МЕОМЎЗЇ:

- тасвир куни сокинони зери об бо усулҳои гуногун;

- сохтани овезонкунони мобили;

- талаффуз кардани терминҳои нав ба забонҳои русӣ қазоқӣ ва англисӣ.

фактура
фактура
texture
фактура

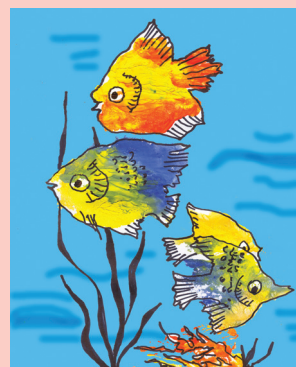

МЕБИНЇ:

- расми сокинони баҳрро;

- корҳои ҳамсолони ту дар тасвири олами зериоби.

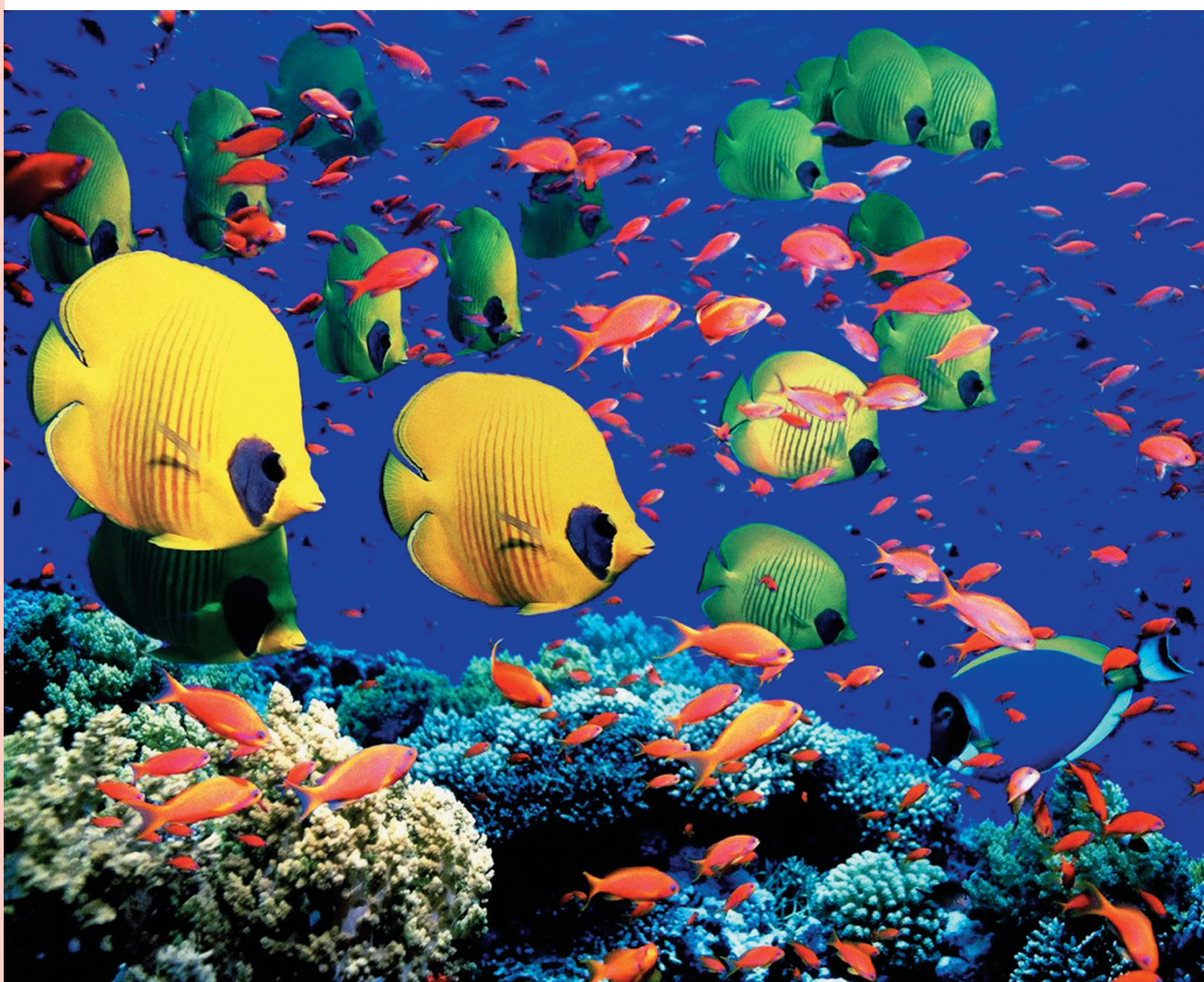

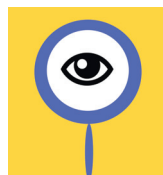

САЁҲАТ БА ДУЕӢИ ЗЕРИОБИ

Саёҳат метавон хеле гуногун будан. Барои онки муҳити атрофро беҳтар доништан, одам ба сафари дур мебарояд. У бо таърих ва маданияти мамлакатҳо шинос мешавад. Саёҳати баҳри мекунад. Барои шиносшави бо кайфиятҳо ба қаъри баҳр фуру меравад.

Дунёи зероби нафақат бой ва гуногун аст балки хеле зебост. Биё саёҳати зероби мекунем!

Дар қаъри баҳр моҳиҳои гуногун шакл ва ҳайратомез зиндаги мекунанд. Инҳоро баён кун.

Актинии – табиати баҳри монанд ба гули бузург.

Ситораҳо на танҳо дар осмоннанд. Дар қаъри баҳр ҳам ситораҳоро дидан мумкин аст. Он аз ситораҳои осмон ками надорад.

Дигар сокинони қаъри баҳрро номбар кун.

СОКИНОНИ ҚАЪРИ БАҲРО МЕКАШЕМ

Дунёи зериоби сокинони хеле гуногун дорад. Инҳо моҳиёни медуза, ҳаштпояҳо, ситораҳои баҳри, корал ва обсабзо мебошанд.

Тасвир кардани моҳи хеле осон аст. Сари у бо баданаш ҷорист, шакли нимдаврано ташкил менамояд. Баъзе вақт давра ва секунҷа ҳам мешавад.

Дум, парҳои шинокунак ва баданҳои ҳархеларо истифода бурда вариантҳои хеле зиёди моҳиҳо сохтан мумкин аст.

Ба ин се бадани якхела нигар. Аммо шинокунак, дум ва рангҳои фароб онҳоро ҳархела нишон медиҳад.

Дар қаъри баҳр обсабзҳои ҳархела меруянд. Дар вақти тасвири онҳо ба хатҳои хоси онҳо эътибор деҳ.

Медузаҳо шаффоф ва хеле камранг мешаванд. Ин ҳайвонҳои аҷоиб каме ба замбуруғ монанди доранд, фақат ба ҷои як пояи ғафс онҳо муйлабҳои парешон доранд. (Сарпушак) и медузаҳо ҳархела шуданаш мумкин.

Кашидани сотираҳои баҳри низ душвор нест чун ки ту дар гузашта як чанд маротиба худӣ ситораро тасвир кардаӣ. Фақат хатҳои болои ситорайи баҳри рост ва саҳт неву балки, парокандаву маҳин мебошанд.

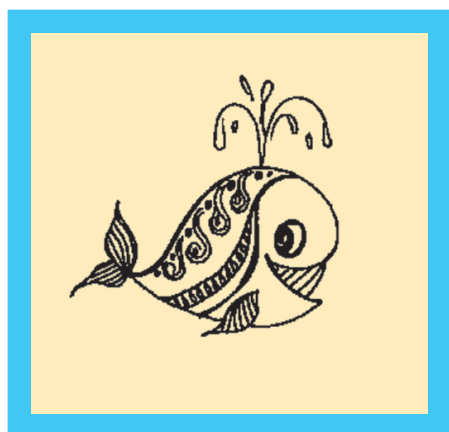
КОМПОЗИТСИЯ.АНДОЗАИ ТАСВИРРО МУВОФИҚИ АНДОЗАИ ВАРАҚ ГИРИФТАНРО МЕОМУЗЕМ

1. Бигу андозаи varaқ чист?
2. Чй гунагии уро номбар гун.

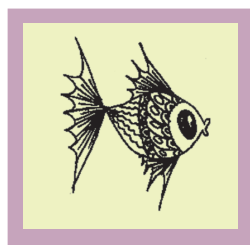
Ту алакай медони, ки андозаи varaқ бо бурро-гии копозитсия таъсир мекунад. Биё бори дигар бо он ошно шавем.

Барои Моҳии майда бисёр қулай аст ҷойгир шудан масалани дар болои varaқи майда.

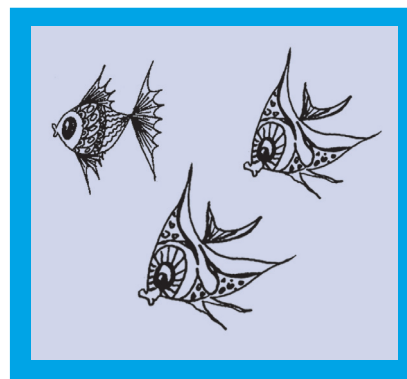
Барои кит бошад varaқи андозааш калон лозим мешавад.

КОМПОЗИСИЯИ ЯКШАКЛА ВА БИСЁРШАКЛА

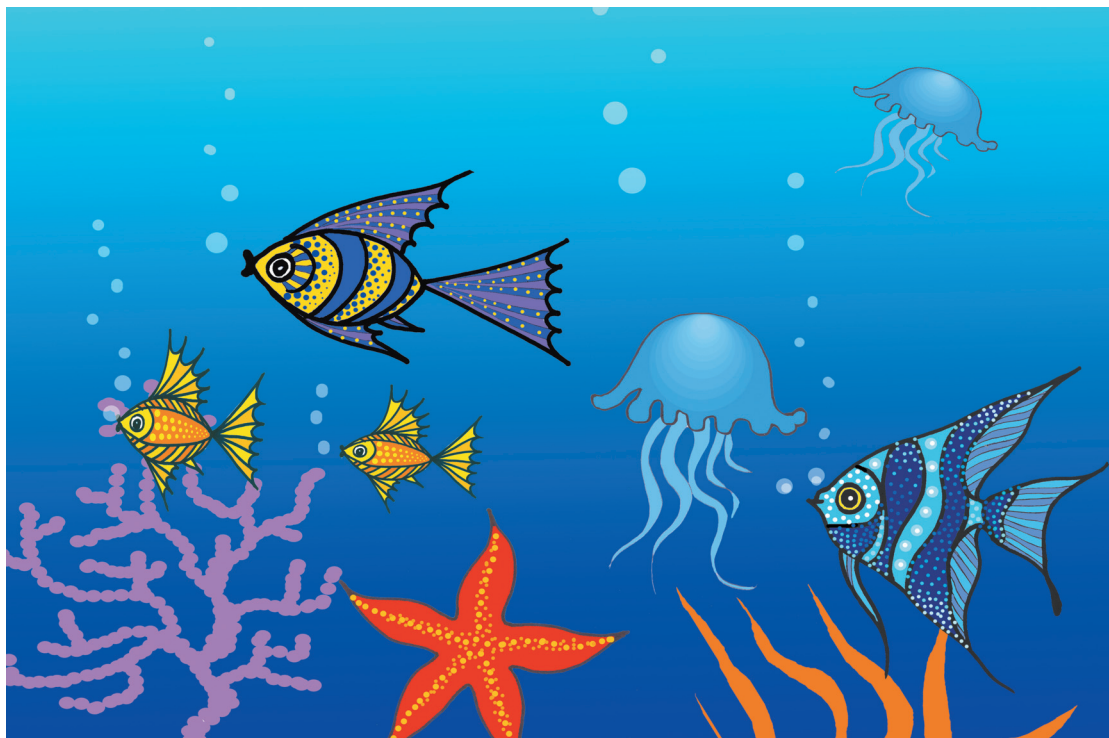

Агар дар расм як шакл тасвир шуда бошад ин композисияи **якшакла номида** мешавад.

Агар дар расм якчанд шакл тасвир шуда бошад ин композисияи **бисёр шакл номида** мешавад.

КОМПОЗИСИЯИ КОЛЛЕКТИВИ МЕСОЗЕМ «САЙР БА ДУНӢИ ЗЕРИОБИ»

Барои сохтани композисия коллективи ту ва ҳамсинфонат чунин амалро иҷро карданатон лозим аст:

- як техникаи муайян кардан лозим масалан;
- аппликасия: муҳокимаи композисия;
- тақсим намудан, ки чиро тасвир мекунад.

Расми сокини баҳрии интихобкардаатро дар қоғази саҳт бо қалам тасвир намо. Рангубор дода баъдаз он бибур.

Парҳои шинои думи моҳи муйлабчаҳои медузаро ту метавони аз қоғази ранги раҳдор бибури ва чапа ширеш куни зеро онҳо ҳаҷмдор метобанд.

Вақте, ки ҳамаи сокинони баҳри моҳиён, ситораҳои баҳри, медузи, обсабзҳо тайёр мешаванд онҳоро дар болои варақи кабуди калон гузоред. Онҳоро ҷобаҷо гузошта часпонед.

ХОСИЯТИ РУПУШИ ГУНОГУНРО МЕСОЗЕМ

Ту алакай медони, ки фактура – ин хосиятнокии болои ашёст ва у ҳамвор ва ноҳамвор шуда метавонад.

Текстура – ин маводи болои расм мебошад.

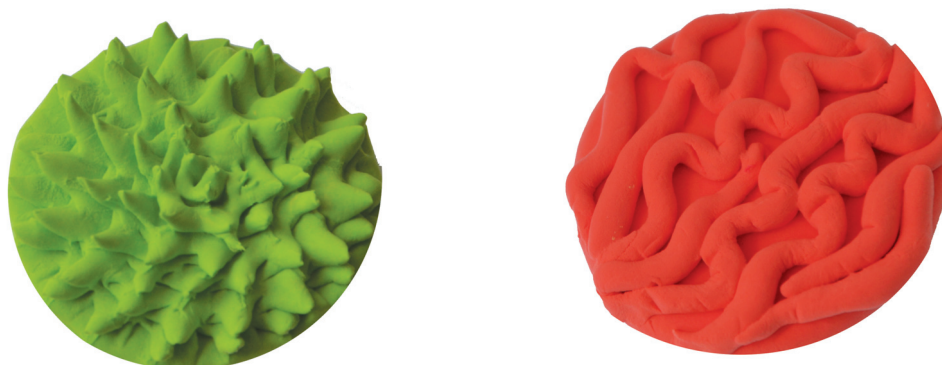
Текстураро тавсиф кун?!
Буриш ва пешбури дарахтро ифода кун.

Фактураро дар болои гил, пластилин ва ашёҳои маҳин сохтан хеле осон аст. Ҳар як ашёро пастаи ручка, сарпуши ручка, фломастер, хаткашак ва ангушти худро пахш кунед аз пластилини пахшкарда шуда асарро дарёфт мекунед.

Элементҳои фактураи дамидадорро дар болои шакли асоси часпонед.

ФАКТУРАИ ГУНОГУНРО БАРОИ ОВЕЗОН КАРДАНИ МОБИЛИ ИСТИФОДА МЕБАРЕМ

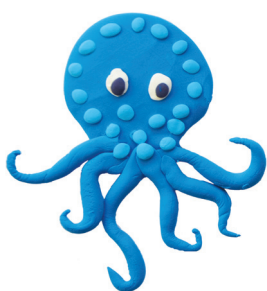
Шаклҳои сокинони баҳриро барои овезонкунони мобили аз гили полимери сохтан мешавад. Онҳо равшан ва бо сифат меоянд.

Барои овезон кардан ба ту лозим аст: гили полимери, элим, рейкаи борик ё ҳалқай ҳаҷмаш 15-20 см, асбоб барои асари фактура.

РАФТИ ҚОР

1. Аз гили рангаш равшан шакли ғафсиаш 1 см соз. Ҳаракати дар ҳар як шакл аз 2-3 ранг кам набошад. Ба фигураҳо фактураи муаян бидеҳ.

2. Вақте ки шаклҳо хушк мешаванд аз калосолон илтимос кун, ки дар он бо дарафш сурохи кунанд.
3. Элимро бо андозаи гуногун аз сурохи гузарон. Фигура зебо ба чашм мерасд.
4. Шаклҳоро дар рейкаи борик ё ҳалқа пласмас овезон кун. Чунин ҳалқа дуруст шуд.

ТАҚДИМОТ, ХУЛОСА, МУҲОКИМА

Ту фикр мекуни ки моҳиён фақат шино мекунанд? Акнун аз интернет оид ба моҳиёни парвоз кун маълумот гир.

Ба хотир биёр кадом ҳайвон тезгарди руйи замин тезгард аст. Дар байни моҳиҳо аз ҳама тезгард шамшер моҳи аст.

1. Дар бораи кори коллективии худ нақл кун. Кадом андоза ва формати варақ ва ранги гаммаро интихоб карда?
2. Кадом ҳайвоҳои баҳриро тасвир кардед?
3. Дар сохти композиция худ бораи тамошобинон чи меҳости нақл кун?

1. Шумо корро ба гуруҳ чигуна тақсим кардед?
2. Ба шумо якҷоя кор кардан маъқул шуд?
3. Дусти кори хуби коллективиро ташкил дод?
4. Чи хулоса баровардед оиди кори якҷояги?

ЗАХИРАИ ДОНИШ ВА МАҲОРАТ

1. Формат чистт?
2. Формати варақҳо чигуна мешавад?
3. Композисияи якшакла чист?
4. Дар композисияи бисёршакла чанд ашё тасвир мешавад?
5. Бо кадом роҳ ҳайвонҳои баҳриро тасвир кардан мумкин аст?

1. Фактура чист ба ёд ор.
2. Чихел сохта мешавад?
3. Овезонкунони мобилро чихел сохти нақл кун.
4. Дар омузиши ин фасл чи омехти?

ФАКТУРА
КОМПОЗИСИЯИ ЯКШАКЛА
КОМПОЗИСИЯИ БИСЁРШАКЛА

ШАРҲИ КУТОҲИ ТЕРМИНҲО

АВТОПОРТРЕТ – Асари санъати тасвири ки дар он рассом худашро тасвир мекунад.

РАНГИ АКВАРИ – ранги ҳархела дар об ҳалшаванда.

АНИМАЛИСТ – рассоми тасвиркунандаи ҳайвонҳо.

АППЛИКАТСИЯ – асарест, ки дар он тасвири шаклҳои ашёҳо бо роҳи буридан ва ширешкуни дар фони маълумшуда ташкил карда мешавад.

ГУАШ – рангҳои дар об ҳалшавандаи ношаффоф.

ГРАФИКА – Асари санъати тасвири, ки дар он асоси буррогиаш хат, форма ва рангҳои сиёҳ ва сафед.

АСАРИ САНЪАТИАМАЛИ ДЕКОРАТИВИ – асари санъати ороиши зиндаги

ДЕКОРИРКУНОНИ – ороиши ҷисмҳо ва ашёҳои гуногуни нақшу нигор.

ДИЗАЙН – тартиб додани ашёҳо дар шартҳои зебоӣ ва фароғат.

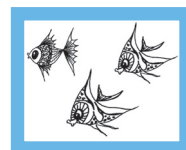

РАССОМИ – санъати тасвири ки кор бо ранг дорад.

КОЛЛАЖ – санъати тасвири ки барои сохтани ҷа-спондани маводҳои гуногун.

КОМПОЗИТСИЯ – баёнкунандаи ҷобочо гузори ҳама порчаҳо расм дар варақ.

КОМПОЗИТСИЯ МНОГОФИГУРНАЯ – компо-зитсияи бисёршакл.

КОМПОЗИТСИЯ ОДНОФИГУРНА – композитсияи якшала.

АНЪАНАҲОИ ФАРҶАНГИ– идҳои милли, расму одати милли.

ХАТ – яке аз эҷодиёти таъсирбахши рассом хат мебошад. Барои шаклгири расм.

МАТРИСА – шакл барои сохтани асар.

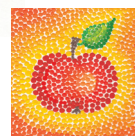
МИМИКА – муассир нишон додани ҳаракатҳои мушак.

МОНОТИПИЯ – васила барои сохтани тасвири асарҳо.

МОЗАИКА – тасвири ки аз сангҳо чубҳои майда сохташуда.

НАТУРА – чисмҳои воқеи ки рассом тасвир мекунад.

НАТЮРМОРТ – асари санъати тасвири чисмҳои беҳаракат.

ТАСВИРИ ҶАҶМДОР – тасвири ки метавон аҳ ҳар тараф онро дид.

РАНГҲОИ АСОСИ– сурх, зард, кабуд. Аз инҳо таркиби тамоми рағҳоро гирифта мумкин аст бо рӯи омехта куни.

ОРНАМЕНТ – нақшу нигор.

ОРИГАМИ – санъати болои ҳам гузоштани шоғаҳои асл.

ОТТЕНОК – дидани гуногушакли як ранг.

ОТТИСК – тасвири ки бо василаи паҳш куни ба вуҷуд меояд.

ПАЛИТРА – тахтача барои омехта кардани рангҳо.

ПАПЕЕ-МАШЕ – миқдори бисёри порчаҳои қоғаз.

ПАСПАРТУ – чорчуба таёршуда аз варақ ва қоғаз
чаъба

ПАСТЕЛ – порчаҳои майдаи ки дар вақти расмкаши истифода
бурда мешавад.

ПЛАНОВОСТ – тасвире ки дар расм дар шаклҳои
гуногун гузошта шудааст.

ПЕЙЗАЖ – асари санъати тасвири ки дар он табиат
тасвир карда шудааст.

ПОРТРЕТ – асари санъати тасвири ки дар одам нақш
дорад.

ПОРТРЕТ ГУРУҲИ – асари санъати тасвири ки ду одам дар
он тасвир карда шудааст.

ПОРТРЕТИ ОИЛАВИ – асари санъати тасвири ки дар он оила
тасвир карда шудааст.

РАЗМЕР – андоза.

СИЛУЭТ – шакли ҷисми ки ба монанди доғ ё ки
якранг дар бисёр вақт сиёҳ аст.

ТАСВИРИ СИЛУЭТИ – намоиши график.

РАНГҲОИ ГАРМ – сурх, оранҷи, зард.

ТЕКСТУРА – маводи руйпуши расм

УЗОР – хатҳои нақшу нигор.

НАҚШИР «ШОХИҚУШҚОР» – нақши милли қазоқи
– шохи қушқор.

ФАКТУРА – хислати руйпуши мавод.

ФОРМА – яке аз баёнқунандаи василаи рассом аст.

ФОРМАТ – шакли варақ вобаста ба баландии он.

ҚАШИДАНИ ХАТ – нисфи чехраи инсон, пешони,
чашм, абруй, бини, ва даҳон.

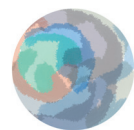
РАНГҲОИ САРД – рангҳои сабз ва бунафша.

РАССОМИ ГРАФИКИ – рассоме ки асари графикаи месозад.

РАНГ – яке аз таъсирбахши кори рассом.

РАНГИ ГАММА – якчан ранги таснифшуда.

ЮРТА – хонаи милли халқи қазоқ.

Дарси 1

Дар синфи якум оид ба
зоҳири одам чӣ омукти?6

Дарси 2

Кайфиятро бо ранг расм мекашем8

Дарси 3–4

Анвоъи хат ва кайфият 12

Дарси 5

Хели қоғази гуногун 18

(Лойиха)

Барои пайкар албом месозем 20

Муҳокима, натиҷа ва тақдимот 22

Захираи илму маҳорат 23

Дарси 6

Сурфаи қазоқи 26

Дарси 7–8

Композисия натюрморт.

Плановост дар композис-ия 30

Барои натюрморт андоза интиҳоб мекунем ... 32

Дарси 9

Барои дастпоқунҳо ҳалқа месозем 34

Тақдимот, хулоса, муҳокима 36

Тавонистан, донистан ва захира 37

МУНДАРИҶА

ЧОРЯКИ-I

ҲАМА ЧИЗ ДАР БОРАИ МАН

ОИЛА ВА ДҶУСТОНИ МАН

Дарси 10–11

Дарси 12–13

Дарси 14

Дарси 15

Дарси 16

Дарси 17

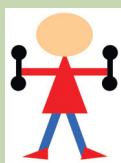
ЧОРЯКИ-II

МАКТАБИ МАН

Ороиши стенд барои маснуоти расм.....	40
Шинос шудан бо техникаи чопи матриси....	42
Плакатҳои табрикиро месозем	44
Санъати дизайн.....	46
Месозем ороиш медиҳем ҷабҳаҳои барои нигоҳ доштани ашёҳо	48
Тақдимот, хулоса, муҳокима.....	50
Маҳорат дониш ва захира	51

ДИЁРИ АЗИЗИ МАН

Пейзаҷи диёри азиз дар рангҳои гарму сард	54
Соҷи ранг. Номи соҷ.....	56
Соҷҳои гарму сарди як ранг	58
Пейзаҷи яке аз расми диёрро мекашем	60
Бо санъати мозайка шинос мешавем	62
Аз «Дараҳти себ» мозайка месозем.....	64
Тақдимот, хулоса, муҳокима	66
Захираи дониш ва маҳорат	67

Дарси 18

Дарси 19–20

Дарси 21

Дарси 22

Дарси 23

Дарси 24

Дарси 25–26

(Лойиҳа)

ЧОРЯКИ-III

РУҲИ СИҲАТ

Бозиҳои серҳаракат дар ҳавои тоза..... 70

Графика чист..... 72

Бозиҳои милли қазоқи дар асари
санъати графика 74

Техникаи иҷрои тасвири силуети 76

Тақдимот, хулоса, муҳокима 78

Захираи донишу маҳорат 79

АНЪАНА ВА ФОЛКЛОР

Асари санъати амали декоративи чист?... 82

Асари санъати амали декоративи
Қазоқистон 84

Нақшу нигор..... 86

Тартиб додани нақшу нигори қазоқи 88

Табақи аз хамираи қоғаз (пап-маше)
декоративи месозем 90

Тақдимот, хулоса, муҳокима 92

Захираи дониш ва маҳорат 93

Дарси 27–28

Дарси 29

Дарси 30

Дарси 31–32

Дарси 33

Дарси 34

ЧОРЯКИ-IV

МУҲИТИ АТРОФ

Ҳайвонот дар ҳаёти инсон	96
Ин гуна ҳайвонҳои гуногун.....	98
Тавир кардани ҳайвонҳоро меомузем.....	100
Монотип месозем.....	102
Барои паррандагон лона месозем	104
Тақдимот, хулоса, муҳокима	106
Захираи дониш ва маҳорат	107

САЁҲАТ

Саёҳат ба дуеи зероби	110
Сокинони қарри баҳро мекашем	112
Композитсия. Андозаи тасвири мувофиқи андозаи варақ гирифтани меомузем	114
Хосияти рупуши гуногунро месозем	116
Тақдимот, хулоса, муҳокима.....	118
Захираи дониш ва маҳорат.....	119
Шарҳи кутуби терминҳо	120

Учебное издание

Раупова Надежда Алимовна

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ТРУД

Учебник для 2 класса общеобразовательной школы

Зав. редакцией *Н. Жиенгалиев*

Редактор *И. Самойлюк*

Художник *Н. Раупова*

Художественные редакторы *Н. Тлеумбеков, З. Бошанова*

Технический редактор *О. Рысалиева*

Корректор *С. Тайтелиев*

Компьютерная верстка *Д. Развинавичене*

Компьютерная верстка таджикского текста *Г. Утеновой*

Перевод таджикского текста *Б. Ниязов*

ИБ № 7352

Подписано в печать 12.07.2017. Формат 84 × 108 ¹/₁₆. Бумага офсетная №1.
Гарнитура «Школьная». Печать офсетная. Усл. печ. л. 13,44. Физ.-печ. л. 8,0. Усл.-кр. отт. 32,0.
Тираж 500 экз. Заказ № .

ТОО «Корпорация «Атамұра», 050000, г. Алматы, пр. Абылай хана, 75.

Қазақстан Республикасы “Жазушы” баспасы, 050009.
Алматы қаласы, Абай даңғылы, 143-үй.
E-mail: Zhazushi@mail.ru

ISBN 978-601-200-589-9

9 786012 005899